

FÅ UTLÄNNINGAR
**Jobben gick till
svenskarna**

RAPPORT FRÅN USA
**Underbart att
vara lärare**

PLAGIAT UTAN PÅFÖLJD
**Kalmarekonomer
anklagar GU för jäv**

GU JOURNALEN

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vin som vetenskap

SMAKEN FINNS I MARKEN, MENAR JIMMY STIGH

PREFEKTERNAS UPPDRAG HÄNGER INTE MED I TIDEN

Satsa på akademiska ledare!

På tiden att universiteten får större frihet

I **SLUTET AV NOVEMBER** presenterade högskole- och forskningsministern Lars Leijonborg direktiven till en utredning som ska göra universitet och högskolor mer fria från staten. Vi är många, både inom och utanför den akademiska världen, som tycker att idén är bra. Det är viktigt att vi får organisationsformer som underlättar verksamheten och gör vardagen mindre krånglig.

Idag är universiteten förvaltningsmyndigheter av samma snitt som till exempel Kemikalieinspektionen. Organisationsformen passar säkert bättre för sådana övervakande myndigheter än för universitet, som egentligen har en friare och mer dynamisk roll i samhället, och som därmed behöver friare organisationsformer. Som förvaltningsmyndighet har vi begränsade möjligheter att till exempel ingå avtal med Göteborgs Stad, Västra Götalandsregionen eller med företag.

HÖGSKOLEFÖRORDNINGEN som styr vår verksamhet är ett lapptäck. När den stora förändringen gjordes 1993 bestod den av tio sidor. Idag är den tio gånger större. Den innehåller detaljregler för hur verksamheten ska skötas och de många ändringar som gjorts under årens lopp är inte synkroniserade och därför ofta motstridiga.

Ta till exempel den mycket reglerade

processen för anställning av lärare. Att anställa en professor kan ta ett och ett halvt år. Det händer att den mest kvalificerade kandidaten fått ett annat jobb under tiden i till exempel Danmark eller något annat land där processen går snabbare. Ett smidigare anställningsförfarande skulle vara positivt både för forskningen och utbildningen.

UNIVERSITETENS SÄTT att organisera sig är också hårt styrt. Framför allt gäller detta fakultetsnämnderna. Ett annat exempel är studieadministrationen, som är detaljrikt och snårigt reglerad och dessvärre med många motsägelsefulla formuleringar.

Universitet och högskolor får inte äga fastigheter. Detta leder också till problem. Ett exempel är Studenternas hus i Göteborg som donerades till Göteborgs universitet. Eftersom vi inte får äga huset representeras ägaren staten istället av Finansdepartementet. Vi kan inte genomföra den välbehövliga upprustning som krävs. Först måste huset säljas i en byråkratisk process, innan en ny fastighetsägare renoverar lokalerna som vi sedan kan hyra för studenternas räkning. Allt detta har naturligtvis lett till en avsevärd försening.

Med dessa exempel vill jag visa på behovet av en friare ställning för universitet och högskolor, mer anpassad

till de villkor som gäller idag och helst också till de villkor som kommer att gälla i framtiden. Hur denna konstruktion ser ut får vi förhoppningsvis svar på om ett år, när utredningen ska vara klar.

ATT STATEN SKA VARA huvudman ser jag som självklart. Det är där den högre utbildningen och fria forskningen hör hemma.

År 2007 är snart till ända och vi kan se fram emot en välbehövlig vila under de kommande helgerna. Jag vill tacka er alla för många fina insatser under det gångna året och samtidigt önska er en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Pam Fredman

Redaktionen

Forskare och journalister måste mötas

DEN TIDNING du håller i handen är nu Svanenmärkt. Det är vi stolta över. Vi har visserligen sedan länge uppfyllt alla miljökrav, men tryckeriet är nu också märkt med Svanen. Det handlar inte bara om papper och tryckutrustning utan varje moment av tidningsproduktionen görs med miljöhänsyn.

EN ANNAN POSITIV SAK är att det numera är möjligt att hyra en miljöbil för resor i tjänsten. GU Journalen har provkört elhybridbilen Toyota Prius och blev förtjusta i att den drog så lite i stadstrafik samtidigt som man knappt hörde motorn. Bilpoolen, som startar i full skala den 14 januari 2008 med fyra miljöbilar, är utslutande för anställda vid gemensamma förvaltningen. Den stora fördelen är att bilarna även kan hyras på fritiden. Det är förstas ett beundransvärt initiativ men under försökspe-

rioden kommer ledningen inte att förändra nuvarande regler för resor. Vilket innebär att det är fritt fram att använda egen bil i tjänsten och få ersättning för det. Det är naturligtvis inte bra. Risken är att hyrbilarna blir stående och bara kostar pengar.

FÖR ETT TAG SEDAN hölls ett intressant seminarium på Jonsereds herrgård som handlade om forskarnas förhållande till medierna. Läs mer på sidan 20. Det finns en misstänksamhet mot journalister och medier som gör att en del forskare drar sig för att delta i den offentliga debatten. Bland annat beror det, enligt Yrsa Stenius (PO), på att det finns ett spänningsfält mellan forskarens behov av att redovisa alla fakta och journalistens uppgift att förenkla och dramatisera. Båda parter behöver sätta sig in i varandras arbetssätt. Den

beskrivningen känner vi igen.

VI MÖTS IBLAND av oförståelse för journalistikens villkor när forskare istället för att ge förslag till ändringar skriver om hela texten. Forskaren är rädd för att texten ska kunna missuppfattas och vill inte generalisera, kanske för att någon kollega ska fälla en nedvärderande kommentar. Och texterna kryddas ofta av facktermer och vetenskapligt fikonspråk, vilket gör dem svärbegripliga för den som inte är insatt i ämnet. Vårt tips är att spara de vetenskapliga texterna till facktidskrifter, men i övrigt att skriva så att vem som helst kan förstå.

Vi vill gärna att ni fortsätter att tipsa oss. Skriv till vår debattsida. Vi önskar er en riktigt god jul.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

december

GU JOURNALEN ÄR EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

chefredaktör & ansvarig utgivare

Allan Eriksson/Tel: 786 1021
allan.eriksson@gu.se

redaktör & stf ansvarig utgivare

Eva Lundgren/Tel: 786 1081
eva.lundgren@gu.se

frilansreporter

Kajsa Asklöf/Tel: 0706-51 59 50
kajsa.asklof@telia.com

repro

Mattias Jacobsson

fotograf

Göran Olofsson/Tel: 786 2929

layout/grafisk formgivning

Anders Eurén

medverkande skribenter

Viveca Bladh, Lena Olson, Elin Lindström, Henrik Axlid, Ulf Dalnäs, Bertil Hultén, Hans Jansson, Claes Martinson, Wilhelm Agrell.

korrektur

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

adress

GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

e-post

gu-journalen@gu.se

internet

www.gu-journalen.gu.se/

tryck

Geson.

upplaga

6 400 ex

utgivning

6 nummer/år. Nästa GU Journalen utkommer i mitten av februari

manusstopp

30 januari 2008

adressändring

Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan. ISSN 1402-9626

omslag

Profilen: Jimmy Stigh Foto: Hillevi Nagel

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

nyheter

Få utlänningar fick jobb

innehåll

- 3** **163 utländska ansökningar**
Men endast ett fåtal fick jobb
- 4** **Kostsamt slarv**
100 000 kronor blev notan för utsläppet
- 5** **Herrgård får ny ägare**
Partille vill ha universitetet i kommunen
- 6** **Många turer kring lokaler**
Naturvetarna behåller Botan trots allt
- 7** **Strategi för framtiden**
GU hoppas på mer pengar från regeringen
- 8–9** **Otydliga ledare**
Prefektrollen måste förändras i grunden
- 10** **Den nya fritidsgården**
Nu tar de sociala online-spelen över
- 11** **Iberoamerikanska samlingar**
Nu finns de vid Campus Linné
- 12–14** **Varför vin smakar som det gör**
Det beror bland annat på jorden, säger Jimmy Stigh
- 15** **Vandringen skänker ro**
Gunilla Lusensky i pilgrimers fotspår
- 16** **Among seals and birds**
John McNamara explores the secrets of evolution
- 17** **I forskningens gråzoner**
Wilhelm Agrell om faran när forskningsresultat hetsas fram
- 18–19** **En berikad upplevelse**
Claes Martinson får en ny syn på universitetslärares sanna kall
- 20** **Debattera mera!**
Fördomsfulla forskare flyr den offentliga debatten
- 21** **Utflykt till hantverksbyn**
Skolan där lärandet får ta tid
- 22** **Jäv minskar förtroendet**
Universitetet ska inte tvätta sin egen byk, skriver Bertil Hultén och Hans Jansson, verksamma vid Kalmar högskola

En storsatsning på unga forskare. Ett sätt att locka internationell kompetens till universitetet. Ambitionerna var höga när GU gjorde en storsatsning för att rekrytera de bästa forskarna inom sina områden.

Resultatet?

Tja, tydligen finns de världsledande forskarna redan i Göteborg.

NÄR GÖTEBORGS UNIVERSITET vid slutet av förra året beslöt att dra igång 40 tvååriga postdoktorsanställningar väckte det stort intresse, både nationellt och internationellt. Det handlade om att attrahera de bästa forskarna inom sitt område. Därför annonserade man i prestigefyllda tidskrifter som Nature, The Times Higher Education Supplement, Die Zeit och The Economist.

Av närmare 500 ansökningar kom också en tredjedel från länder i världens alla hörn.

När nu tjänsterna har tillsatts visar det sig dock att endast sju av de fyrtio forskarna är utländska. Av dessa har tre disputerat i Sverige. Och nästan två tredjedelar bor i Göteborgsregionen.

– Målet var att få de bästa forskarna, inte i första hand internationella forskare, förklarar rektor Pam Fredman. Men självklart tycker jag att det är viktigt med rörlighet och utbyte, både nationellt och internationellt. Och just unga forskare har lättare för att flytta på sig än äldre som kanske har familj. Så visst är det synd att det inte blev fler internationella forskare. Men utlysningens syfte var att rekrytera lovande forskare som fakulteterna skulle kunna utveckla ett längre samarbete med och flera faktorer kan ha spelat in i fakulteternas bedömningar.

PAM FREDMAN har ännu inte hunnit analysera resultatet av utlysningen men menar att just detta sätt kanske inte var det bästa när det gäller att rekrytera internationellt.

– Vi får sätta oss ner och fundera på vad vi kan förändra inför nästa gång. Det var ju första gången vi gjorde en utlysning av postdoktorstjänster, nu gäller det att dra lärdom av vad som var bra och vad som kan utvecklas.

Att det verkligen är de bästa forskarna fakulteterna valt är inget prorektor Margareta Wallin Peterson tvivlar på.

– Det hade förstås varit roligt med ett större internationellt inslag. Men jag litar helt och hållet på fakulteternas bedömningar. Om de bästa forskarna inom de speciella områden som finns vid varje fakultet kommer från Sverige, så är det förstås de som ska ha tjänsterna.

Margareta Wallin Peterson håller dock med om att forskare som inte har

någon ämnesmässig knytning till de olika fakulteterna, inte har samma chans att göra sig gällande i konkurrensen. Det gäller dock såväl svenska som utländska forskare.

Ett generellt problem när det gäller sökande utanför Europa är de tuffa visumkrav som ställs.

Sahlgrenska akademien, som tilldelades hela tolv tjänster, har utslutande rekryterat forskare från Göteborgsregionen.

– Det är förstås inte fel att få in friskt blod men den här gången blev det inte så, förklarar dekan Olle Larkö. Vi har inte diskriminerat någon utan har gjort ett urval av forskare som relativt nyligen blivit klara med sina avhandlingar och som har en nära koppling till de olika vetenskapsområdena här. Två år är en ganska kort tid som man inte hinner bygga upp något nytt på, därför har vi valt forskare som har en färdig miljö att verka i.

JAN SMITH, dekan på IT-universitetet, bekräftar att intresset varit stort med många kvalificerade sökande, både inom Sverige och från utlandet. De båda personerna som nu anställts vid IT-universitetet har båda svensk anknytning men kommer från Berkeley, USA och från Nederländerna.

Humanistiska fakulteten är den fakultet som lyckats bäst med att locka forskare utifrån. Av fem anställningar kommer två från Lund, en från Storbritannien och en från Tyskland.

– Vi har enbart gått på kvalitet, förklarar Sally Boyd. För att göra bedömningarna på ett bra sätt anlidade vi två externa experter vars förslag vi vägde samman med våra egna bedömare. Att vi fått flera utländska forskare är jag väldigt nöjd med. Intresset utifrån var mycket stort, vi hade över 100 sökande.

Eva Lundgren & Allan Eriksson

fakta

40 nya forskartjänster

Utannonseringen av 40 postdoktorstjänster gjordes våren 2007. Varje fakultet fick ett bestämt antal tjänster utifrån valda vetenskapsområden. Det fanns också några tvärvetenskapliga områden.

Närmare 500 forskare sökte, varav en tredjedel från utlandet. Flest utländska sökande kom från Indien (30), Storbritannien (20) och USA (14). Men det fanns även ansökningar från Kenya, Japan, Sydafrika, Chile och flera andra länder.

Genusforskning som profilområde

◆ **Det vore slöseri med resurser** och många missade möjligheter om inte genusforskningen och utbildningen skulle finnas med i den strategiska framtidsplanen vid GU.

Det påpekade det samhällsvetenskapliga genusnätverket tillsammans med nio genusprofessorer i ett remissvar till universitetsstyrelsen inför det strategibeslut som fattades den 12 december.

Forskarna bakom remissvaret – bland andra professorerna Barbara Czarniawska, Lisbeth Larsson och Thomas Johansson – anser att genusforskningen vid Göteborgs universitet uppvisar alla kännetecken på ett profilområde. Det är dessutom ett område som skulle kunna utvecklas från starkt till excellent.

Maria Edström

– Den avgörande skillnaden mellan den genusforskning som bedrivs vid GU och den forskning vid andra lärosäten som fått excellensmedel från Vetenskapsrådet är att forskarna där har ett starkt stöd från sin universitetsledning, säger Maria Edström, universitetslektor på JMG.

I remissen lyfter forskarna fram att GU idag kan erbjuda en komplett utbildning i genusvetenskap med både grund-, master- och forskarutbildning. Dessutom ges enstaka kurser med genusinriktning på flera institutioner. Totalt finns 28 genusforskningsmiljöer och cirka 20 professorer med genusinriktning, fördelade på fem fakulteter. Det finns också många docenter, doktorer och doktorander med genusinriktning. Och när det gäller EU-anslag till Göteborgs universitet är genusforskarna klart överrepresenterade både inom Humanistiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten.

– Det unika med genusforskningen vid GU är kombinationen av stor bredd, ett flertal framstående forskare med stark internationell koppling samt en komplett utbildning. Förutom att lyfta fram genusforskningens betydelse och genomslag i universitetets strategiska planer föreslås ett genuslabb, där genusforskare kan samarbeta fakultetsöver-skridande, samt en genusportal direkt på GU:s webbplats.

Lena Olson

GU bäst på hållbar utveckling

◆ **Göteborgs universitet** är bäst på hållbar utveckling i forskning och undervisning. Det anser miljöpartiets Gröna studenter som undersökt hur de svenska universiteten arbetar med frågan.

Gröna studenter har jämfört hur 14 universitet arbetar med hållbar utveckling i forskning och undervisning. Göteborgs universitet får toppbetyget följt av Lunds och Umeå universitet. Gröna studenter har bland annat granskat vilket arbete som har gjorts för att integrera hållbar utveckling i utbildning och forskning och hur universiteten arbetar med miljö inom sin egen verksamhet. Det rapporterar bland andra Sveriges Radio och Göteborgs-Posten.

Farlig kemikalie hälldes ut i vasken

Någon slog troligen ut den farliga kemikalien xylen direkt i avloppet. När gasen trängde ut i lokalerna fick laboratoriet stängas och personalen tvingades gå hem.

INGEN VET ÄNNU vem som slagit ut xylen i avloppet i Medicinarelängan. Personalen anmälde själva händelsen till Arbetsmiljöverket. Det har heller inte gått att fastställa helt säkert att det rör sig om xylen. Men personalen som jobbar i Medicinarelängan kände igen doften som xylen.

– Det är en fruktansvärd lukt och även om ingen kom till skada den här gången är det viktigt att det inte händer igen. Xylen har inte i avloppet att göra, fastslår arbetsmiljöhandläggaren Ylva Berggren.

Jens Mentzer, miljöcontrollor vid GU, konstaterar att någon har sparat 30 sekunders arbete genom att slå ut xylen i vasken. Han har beräknat att kostnader för bland annat avloppsanalyser och informationsinsatser går på runt 100 000 kronor.

HAN SER FLERA tänkbara orsaker till att xylen har hamnat i vasken.

– Informationen har kanske inte nått alla, någon har gjort en dålig bedömning eller så har någon helt enkelt struntat i reglerna, säger Jens Mentzer och understryker att xylen är farligt både vid inandning och kontakt med huden.

Sahlgrenska akademiens dekan Olle Larkö svarar undvikande på frågan om

»Här jobbar folk som borde veta att man inte häller xylen i avloppet«

informationen har varit tillräcklig.

– Här jobbar folk som borde veta att man inte häller xylen i avloppet.

Så informationen har alltså varit tillräcklig?

– Det är rätt så basic info för dem som jobbar här. Det har hänt ett par gånger, men nu ska vi sätta upp skyltar och gå ut med information till personalen, försäkras han.

MILJÖSAMORDNAREN Mats Sandberg berättar att Sahlgrenska akademins tidigare har hänvisat personalen till webbplatsen där regelverket för hur kemikalier ska hanteras fastslår att xylen inte får hällas i vasken. Men nu nöjer man sig alltså inte med att hänvisa till webben. Skyltar ska upp.

Arbetsmiljöverket skriver i ett inspektionsmeddelande att en av de identifierade kemikalierna är xylen som har en mycket karaktäristisk lukt. Den har vid några tillfällen varit så påtaglig att laboratoriet vid institutionen för

neurovetenskap och fysiologi har fått stängas och personalen fått gå hem. ”Trots detta har ledningen inget gjort för att identifiera varifrån dessa kemikalier kommer”, anmärker myndigheten.

ARBETSMILJÖVERKET KRÄVER i sitt inspektionsmeddelande att en kartläggning görs av var kemikalierna hälls ut och att detta upphör. Man kräver också en uppdatering av rutiner för hur kemikalier hanteras. ”Rutinerna ska vara skriftliga och finnas tillgängliga för alla berörda. Se till att rutinerna är skrivna så att de är förenliga med arbetstagarens språk. Informera också om arbetstagarens ansvar”, avslutar Arbetsmiljöverket sin kravlista.

VERKET KONSTATERAR OCKSÅ i sitt inspektionsmeddelande att Sahlgrenska akademien gjort ombyggnader utan att kontakta fastighetsägaren. Dessa ombyggnader har påverkat användningen av ett drag-skåp.

Sahlgrenska akademiens handlingsplan specificerar en rad åtgärder. Bland annat ska man ta reda på om det finns spår av xylen i avloppssystemet. En annan åtgärd är att introducera studenter, anställda och doktorander om regler för laboratoriemiljö.

– Vi är nöjda med deras handlingsplan och har därför beslutat att avsluta ärendet, konstaterar Jonas Hamark på Arbetsmiljöverket.

Peter Olofsson

Någonstans på Sahlgrenska akademien har den farliga kemikalien xylen hällts ut, vilket har lett till skarpa krav på åtgärder från Arbetsmiljöverket. Slarvet beräknas kosta cirka 100 000 kronor.

GU skriver kontrakt på tio år

Jonsereds herrgård köps av Partille kommun

Partille kommuns fastighetsbolag, Partillebo, går in och köper Jonsereds herrgård. För GU betyder det en besparing på drygt 2 miljoner kronor årligen, men också ett åtagande att hyra herrgården i 10 år.

Men affären är ännu inte i hamn. Politiska beslut måste först tas i Partille kommun.

GÖTEBORGS UNIVERSITET sitter nu i förhandlingar med fastighetsägaren Wallenstam om att överläta Jonsereds herrgård till Partille kommun. Enligt fastighetsdirektör Ingemar Thorén är det bara några detaljer som återstår innan alla papper är påskrivna.

– Vi är väldigt nära en överenskommelse med Wallenstam. Det vi diskuterar är hur försäljningen ska gå till och hur vissa avgifter, som exempelvis lagfart, ska hanteras. Men det är mest frågan om teknikaliteter.

DET NUVARANDE hyreskontraktet med Wallenstam, som är på tio år, innehåller en så kallad optionsrätt. Denna ger GU rätt att säga upp kontraktet med Wallenstam om en annan hyresvärd är beredd att köpa fastigheten till det värde som står i hyresavtalet.

Det ställer Partillebo AB upp på. Från kommunens sida är intresset stort att ta över Jonsereds herrgård, menar Stefan Svensson, moderat kommunalråd i Partille, tillika kommunstyrelsens ordförande.

– Vi har redan idag ett bra samarbete med Göteborgs universitet och vi vill gärna stärka banden. Köpet av Jonsereds herrgård – som är en unik fastighet med stort historiskt värde – är ett sätt för oss att betona vikten av kunskap och bildning i vår kommun.

Det finns en stark politisk vilja i kommunen, framhåller även Per Lindér, Partilles kommunchef.

– Jonsereds herrgård har gått från medelhög politisk nivå till hög. Partille är en gammal bruksort som gärna vill ha universitetet på plats i kommunen. Det handlar inte så mycket om image utan om att vi tar kommandot och visar att vi långsiktigt vill driva herrgården. Vi ser den som ett nav i ett intellektuellt liv som kan ge mervärde åt kommunen.

PER LINDÉR poängterar dock att inga politiska beslut ännu har fattats.

– Det går inte att ge några fullständiga garantier förrän allt är klart. Jag kan inte heller svara på om det råder total politisk enighet kring frågan, men det finns ett stort intresse på högsta politiska nivå.

Förutsättningarna för att Partillebo

Framtiden för Jonsereds herrgård är tryggad i och med att Partillebo AB tar över driften av huset.

ska ta över Jonsereds herrgård är att universitetet kommer överens med Wallenstam och att det nya hyreskontraktet skrivs på först när kommunens ledning har godkänt affären.

FRÅGAN SKA BEHANDLAS av kommunstyrelsen i februari och sedan av kommunfullmäktige i mars. Med den tidsplanen kan ett färdigt hyreskontrakt tecknas tidigast den 1 april 2008.

Trots det kan GU teckna ett preliminärt avtal med Partillebo redan 1 januari 2008 om förhandlingarna med Wallenstam blir klara i december. Men detta hyreskontrakt innehåller, vad GU Journalen erfar, ett antal villkor som hänger ihop med den politiska processen i Partille kommun.

Samma bedömning gör Ingemar Thorén.

– Jag kan inte säga att det är hundra procent klart men alla vill samma sak.

För GU är den stora vinsten med en ny fastighetsägare en klart lägre hyra. Idag ligger den totala kostnaden för fastigheten på 5,3 miljoner kronor per år. Med en annan hyresvärd blir beloppet knappt 3 miljoner kronor, alltså en besparing på drygt 2 miljoner kronor. Det beror på att Wallenstam fick igenom en avskrivningstid på 10 år i kontraktet och att GU har fått stå för både renoveringar och underhåll.

– Det är den ovanligt tuffa avskrivningen som är orsaken. Men att universitetet har betalat mycket under de första tre åren är inte pengar som kastats i sjön. Det betyder att vi idag får en lägre kost-

nad eftersom vi har amorterat på fastighetens värde. Men den största besparingen beror på att Partillebo skriver av fastigheten på 30 år istället för 10 år.

Som motåtgärd förbinder sig GU att hyra herrgården i 10 år.

– Det är inget konstigt. Vi kommer att betala en totalhyra där allt ingår, precis samma modell som vi har med andra fastighetsägare.

PARTILLE KOMMUN planerar även att bilda en stiftelse som kan stödja verksamheten på Jonsereds herrgård. Än så länge är det oklart hur denna stiftelse ska se ut, vilka ändamål som ska gälla och hur mycket pengar som kommunen tänker gå in med.

– GU har ju inte rätt att bilda stiftelse. Vår förhoppning är att det öppnar för donationer och andra typer av bidrag, säger Per Lindér, som påpekar att kommunen litar helt på universitetet och att man inte har något intresse av att styra verksamheten.

REKTORSRÅDET Bengt-Ove Boström, som är en av initiativtagarna till verksamheten på Jonsereds herrgård, är mycket nöjd med att framtiden ser tryggad ut. Den kritik som riktats mot herrgården har framför allt gällt de höga kostnaderna.

– Men diskussionen har varit nyttig. Vi har verkligen ansträngt oss för att både skapa en riktigt bra verksamhet och att hitta en bra ekonomisk lösning. Och när nu verksamheten utvecklats så väl räknar vi med att uppmärksam-

heten riktas mot verksamheten snarare än huset. Så tror jag att det redan är för alla forskare och praktiker som deltagit i våra seminarier. Och omvärlden beskriver Jonsereds herrgård som en plats som står för universitetets öppenhet och vilja till samverkan.

Allan Eriksson

fakta

Jonsered herrgård

Programverksamheten startade hösten 2004 och består huvudsakligen av seminarier och konferenser kring aktuella forsknings- och samhällsfrågor. Dessutom genomförs olika slag av kulturaktiviteter, ofta med medverkande från universitetet. Visionen går i korthet ut på att skapa en plats för möten över gränser inom universitetet och mellan forskare och praktiker, för att därigenom kunna använda universitetets hela bredd i kontakten med omvärlden. Programarbetet leds av en programchef och stöds av ett programråd, med företrädare för olika vetenskapsområden, och av studenterna. Externt stöds verksamheten vid herrgården av ett förtroenderåd med landshövding Göte Bernhardsson som ordförande. Jonsereds herrgård fungerar som mötesplats också genom att enheter inom universitetet och externa arrangörer kan ordna seminarier och möten där.

Dyrare p-platser

♦ **GU:s parkeringsplatser** blir 25 procent dyrare från och med 1 januari. Det är nya momsregler som träder i kraft vid årsskiftet. Avgifterna höjs från 20 kronor per dag till 25 kronor och höjningen gäller även månads- och kvartalskortan.

Lägre hyror i Haga

♦ **Fastighetsavdelningens** förhandlingar med Akademiska Hus kommer att leda till hyressänkningar på cirka 10 miljoner kronor under 2008 och 2009.

– Det är främst fastigheterna i Haga som får lägre hyror, förklarar fastighetsdirektör Ingemar Thorén. Men även naturvetarna, humanisterna och UB kommer att känna av hyressänkningen. Skälet till att vi lyckats omförhandla är att marknadshyrorna gått ner i Göteborg den senaste femårsperioden.

Krav på beställar-ID

♦ **Sedan den 1 maj i år** måste alla som är behöriga att köpa in ha ett personligt beställar-ID. Den som köper in varor eller tjänster måste alltså uppge detta nummer till leverantören och det ska sedan anges som referens på fakturan.

Men efter ett halvår är det bara 23 procent av fakturorna som innehåller en sådan uppgift, visar en ny mätning.

– Resultatet är oacceptabelt. Det är betydligt sämre än väntat, säger ekonomidirektör Lars Nilsson. Alla som beställer är skyldiga att uppge beställar-ID, som också ska framgå på fakturorna. Om denna saknas kommer det att orsaka mycket manuellt extraarbete och därmed ökade kostnader. Det riskerar också att försena betalningarna av fakturorna.

Att beställar-ID finns på fakturorna är en förutsättning för att den nya elektroniska fakturahanteringen ska fungera. I vår kommer Göteborgs universitet i full skala att gå över till det nya systemet. Senast 1 juli 2008 ska alla svenska myndigheter hantera sina fakturor elektroniskt. En ny mätning planeras till månadsskiftet januari/februari.

– Då måste vi ha nått hundra procent, säger Lars Nilsson.

Ingen doktorshatt än

♦ **Sahlgrenska akademien** gjorde ett spektakulärt val av hedersdoktor när man utsåg senator Hillary Clinton. Men än har hon inte fått hatten. Anledningen är att hon har fullt upp med presidentkampanjen och ännu inte

haft tid för något möte med Olle Larkö och Pam Fredman.

– Vi har diskuterat med svenska ambassaden men ännu inte fastställt någon tid för möte med Hillary, säger Olle Larkö. Hon är ju

ganska upptagen just nu av presidentvalet. Om hon skulle förlora hoppas vi att hon får tid att komma till Göteborg – i annat fall får vi lämna över hatten och ringen på svenska ambassaden.

Hillary Clinton utsågs till hedersdoktor för sitt starka engagemang för frågor som rör den framtida utvecklingen av hälsa och välfärd.

Naturvetarna kvar i Botan

Förtätningar i Botanhuset och på Zoologen samt hyresförhandlingar med Chalmers, så ska Naturvetenskapliga fakulteten få ordning på sin ekonomi.

Nedskärningarna blir dock inte så dramatiska som tidigare förespeglats.

DET VAR ETT BERÄKNAT underskott inom grundutbildningen på 50 miljoner kronor som gjorde att Naturvetenskapliga fakulteten i våras bestämde sig för att spara 20–24 miljoner kronor genom att säga upp lokaler. Övrig besparing hoppades fakulteten klara genom att tidigare lägga pensionsavgångar och genom att inte förnya visstidsanställningar.

Men eftersom hyresavtal måste sägas upp vid halvårsskiftet har fakulteten haft ganska ont om tid att utreda vilken lokalbesparing som både är mest effektiv och leder till minst störning av verksamheten.

– Det som fakultetsnämnden nu beslutat är att göra lokalförtätningar i etapper, förklarar dekan David Turner. Bland annat kommer lokaler att sägas upp på Geovetarcentrum, dit kulturvetarna ska flytta till sommaren. På Botanhuset, som består av två byggnader, kommer i en första etapp lokalerna på plan tre och fyra i det nya huset att sägas upp. Ytterligare lokalförtätning kommer att diskuteras, exempelvis hur vi gör med biblioteket och herbariet.

Dekan David Turner

Som tur är har vi fått draghjälp av fastighetsavdelningen som genom förhandlingar fått ner hyran på Botanhuset med en dryg miljon kronor.

ÄVEN ZOOLOGEN kommer att förtätas, men där har fakulteten ännu inte bestämt exakt vilka lokaler det handlar om där.

– Vi fortsätter med uppsägningar i den takt vi klarar av och kommer att fortsätta även nästa år. Det är flera processer vi måste igenom som tar tid. Men vår avsikt är att till slut få en mycket effektiv förtätning där även framtida behov är tillgodosedda.

De förslag som tidigare diskuterats, som innebar att fakulteten skulle lämna Botanhuset eller Zoologen, har visat sig medföra alltför stora problem för att vara realistiska, förklarar David Turner.

– **ATT FLYTTA INSTITUTIONER** och bygga om lokaler kostar också pengar och åtminstone på kort sikt skulle besparingen inte ha blivit särskilt stor. Och vi har ju inte bara vår ekonomi att tänka på, verksamheten måste också fungera. Sätter vi igång väldigt stora omflyttningsprocesser försvårar vi för utbildning och forskning, vilket på sikt kanske också kan få konsekvenser för ekonomin. Det beslut fakulteten nu fattat, innebär att vi fortfarande tänker spara ungefär 20–24 miljoner kronor på lokal-kostnader.

Det har varit en långvarig process som alltså ännu inte riktigt är slut.

– Men jag är nöjd med det beslut vi nu har fattat. Det har tagit tid men jag tror att medvetenheten har ökat om vilka beslut som är nödvändiga och det tror jag på det hela taget varit bra.

Naturvetenskapliga fakulteten har också sökt medel ur rektors särskilda omställningsfond, vilket innebär att fakulteten i viss mån kan få igen de medel man tvingats lämna tillbaka för att uppdraget inte fyllts.

Eva Lundgren

Ny omgång av Linnéstöd

Nu har Göteborgs universitet skickat in sina ansökningar om så kallat Linnéstöd till Vetenskapsrådet. Och den här gången har man haft tid att göra riktigt genomarbetade ansökningar, bland annat med hjälp av utländska experter.

NÄR LINNÉSTÖDET delades ut förra gången fick Göteborgs universitet endast ett projekt beviljat, det så kallade LinCS-projektet inom utbildningsvetenskap. Lunds universitet däremot kammade hem hela åtta projekt, vilket gjort att andra lärosäten, bland annat GU, nu försökt lära sig av Lund för att lyckas bättre denna gång.

Bland annat visade det sig att ledningen vid Lunds universitet styrt processen hårdare än andra lärosäten och att en vicerektor fått arbete med ansökningarna som sitt speciella område.

DETTA HAR GU NU TAGIT EFTER genom att ge rektorsrådet Staffan Edén särskilt ansvar för ansökningarna. De aktuella områdena har också diskuterats i samråd med ledningsrådet och rektor.

– Vi har arbetat mycket med projektens innehåll och kvalitet och har dessutom värderat projekten i relation till

den nationella konkurrensen, förklarar Staffan Edén. Vi har haft mer tid på oss denna gång och har därför kunnat göra väldigt bra ansökningar. Men det har förstås de andra lärosätena också haft, så konkurrensen kommer att bli väldigt hård.

BLAND DE PROJEKT GU valt att satsa på finns några som var med förra omgången också, men som inte nådde riktigt ända fram: *Centre for Language Technology* och *Centre of Excellence for Research on Sex Steroids*.

– Det handlar ju om att föreslå de absolut bästa forskarmiljöerna och sådant hinner inte ändra sig så mycket på två år. Att få ett Linnéstöd innebär ett erkännande av att man är ledande i landet inom sitt område och det är förstås väldigt betydelsefullt för de enskilda projekten.

Stödet från Vetenskapsrådet är på 5–10 miljoner kronor i 10 år. Dessutom förbinder sig lärosätet att stödja projektet med lika mycket resurser. Beslut väntas i juni 2008.

Eva Lundgren

fakta

Följande ansökningar har GU lämnat in:

Centre of Excellence for Research on Sex Steroids.

Sahlgrenska Center for Obesity Research

A Centre for Global Health and Vaccines

Human Membrane Proteins: Structure and Biomedical Implications

Homeostatic Control of ROS and Mitochondrial Functions – Role in

Aging and Age-related Pathologies

Adaptation to changing marine environments – an integrated research program in marine evolutionary biology

Poverty and the Global Environment: the Importance of Institutions and Human Behaviour

Dissatisfied Democracy: Sources, Consequences and Government Responses

Educational Achievement and Cognitive Abilities: Interrelations, Determinants, and Consequences (tillsammans med Högskolan Väst)

Centre for Language Technology (tillsammans med Chalmers)

GU medverkar i följande ansökningar med Chalmers som huvudsökande:

Bioactive Compounds in Foods for Improved Nutrition and Health Benefits

Satsning på kompletta miljöer premieras

Kompletta akademiska miljöer och fem strategiska områden, det är vad GU nu bestämt att satsa på.

Styrelsen har ställt sig bakom den nya forsknings- och utbildningsstrategin som ska stärka universitetets konkurrenskraft och förhoppningsvis leda till mer pengar från staten.

TILLSAMMANS MED FAKULTETERNA har GU:s ledning tagit fram en strategi som ska skickas till regeringen före årsskiftet. I detta dokument identifieras ett antal profilområden som universitetet ska satsa på, både i utbildning och forskning.

Bakgrunden är regeringens planer på att delvis ändra sin finansiering av forskning och utbildning. Förutom fakultetsmedel kommer troligen pengar att fördelas till 10–20 prioriterade områden som av regeringen anses ha särskild betydelse för Sveriges utveckling.

Det dokument som nu presenteras innehåller inga större överraskningar. Enigheten har varit stor om vilka områden man ska satsa på, förklarar prorektor Margareta Wallin Peterson.

– De forsknings- och utbildningsstrategier som vi nu tagit fram ligger väl i linje med den aktuella strategiska planen, visionen och arbetet med identitet och image.

I dokumentet slås fast att både spets och bredd är det som ska vara GU:s stora styrka. Men bredd i sig har inget egenvärde utan universitetet måste bli bättre på att utnyttja möjligheterna till samverkan. De fem områden som ledningen pekar på är därför alla profilområden som överskrider fakultetsgränserna.

– **DESSA MILJÖER** har också en stor utvecklingspotential och kännetecknas av att de är kompletta akademiska miljöer, förklarar prorektor Lennart Weibull. Med komplett akademisk miljö menar vi en miljö med stark forskning, utbildning med tydlig forskningsanknytning och aktiv samverkan med omvärlden.

– Även om vi självklart hoppas på större anslag måste vi också använda de resurser vi redan har på ett bättre sätt, menar Margareta Wallin Peterson. Bland annat måste vi lära oss att prioritera, hitta nya samarbetsformer och andra sätt att fördela pengar på, men också arbeta smartare och effektivare så att vi frigör tid till forskning.

Både Margareta Wallin Peterson och Lennart Weibull ser med stor oro på den obalans som råder mellan utbildning och forskning vid GU, där cirka 60 procent av anslaget går till utbildning och endast 40 procent till forskning och forskarutbildning. Att det dessutom finns ett starkt samband mellan fakul-

Prorektor Lennart Weibull vill satsa på forskning med stor utvecklingspotential.

tetsanslagets storlek och möjligheterna till externa bidrag, späder på obalansen ytterligare.

– Etablerade områden har redan upparbetat sätt att publicera sina resultat på och ta kontakter med finansörer, påpekar Lennart Weibull. När det gäller den nyskapande forskning som vi vill satsa på är det mycket svårare att hitta finansiering, vilket innebär att vi själva måste ta ett stort ansvar.

NU ÅTERSTÅR DET SVÅRA arbetet att ute på fakulteter och institutioner hitta sätt att kvalitetssäkra den forskning som universitetet väljer att satsa på.

– Det blir ingen lätt uppgift, påpekar Margareta Wallin Peterson. Man kan inte bara tycka saker utan måste ha goda argument. Inom skilda områden kvalitetssäkrar man på olika sätt, naturvetare är vana vid att värdet på en vetenskaplig artikel mäts med exempelvis impact factor, medan humanister har andra traditioner och publicerar mer i bokform. Då gäller det att ha respekt för de olika mätmetoderna samtidigt som kvalitetsbedömningarna ständigt måste diskuteras. Det här arbetet måste vi göra själva, ingen kan göra det åt oss.

ETT KONTROVERSIELLT FÖRSLAG i dokumentet är att ta bort det så kallade lärarundantaget, som innebär att forskaren själv äger resultatet av sin forskning.

– Det bygger på en förlegad syn på att en enskild forskare ensam tar fram resultat som han eller hon sedan kan ta patent på. Men så ser det sällan ut idag, förklarar Margareta Wallin Peterson. Universitetet måste ta sitt ägaransvar för att kunna hantera stora forskningsanslag och samverkan med såväl andra lärosäten som näringsliv.

Utvecklingen går mot allt bredare samarbeten över fakultetsgränserna. Flera av de nya universitetet och högskolorna har också organiserat sig i områden snarare än i fakulteter.

Innebär det universitetets organisa-

tion är föråldrad och bör förändras?

– Nej, det tycker jag inte. Vi måste ha en organisation som håller ordning och reda och som är effektiv och stabil, menar Lennart Weibull. Det är lika farligt att behålla fast vid det gamla som att haka på alla nya trender. Att vi har en stark tradition har ett värde som vi inte bara kan strunta i. Samtidigt måste de trösklar som finns mellan olika fakulteter brytas ner så att det blir smidigt att samarbeta över olika gränser.

Hur universitetet än väljer att organisera sig är det viktigt med större frihet från staten, menar båda prorektorerna.

– Vi vill ha en friare organisation som i Finland och Danmark, där universitetet kan agera mer självständigt. Det skulle underlätta samarbeten, exempelvis med Chalmers, menar Margareta Wallin Peterson. Det hoppas vi att den utredning som nyligen tillsatts också ska komma fram till.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

fakta

GU:s fem forsknings- och utbildningsprofiler:

Hälsa
Kultur
Miljö
Demokrati och samhällsutveckling
Kunskapsbildning och lärande

GU prioriterar följande områden inom forskning, varav de första fyra redan är styrkeområden med lång tradition och hög vetenskaplig kvalitet. De fyra andra är områden som kan utvecklas till starka områden

1. Den patientnära forskningen om hjärta och kärl inklusive fetma, biomaternal och vaccin
2. Lärande
3. Språkteknologi
4. Demokrati och opinion
5. Havsmiljö
6. Kulturarv
7. Globalisering
8. Kultur och hälsa

Medicinare tar plats i Kungl. Vetenskapsakademien

◆ **Professor Sven Enerbäck** har blivit invald som ny ledamot i Kungl. Vetenskapsakademien. Han verkar inom molekylär fettcellsforskning vid

Sahlgrenska akademien.

Kungl. Vetenskapsakademien delar varje år ut Nobelpriset i fysik och kemi, Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, Crafoordpriset samt ett antal andra stora priser. Kungl. Vetenskapsakademien är också ett forum där forskare kan mötas över ämnesgränserna. Ledamöterna inom medicinska vetenskaper är välmeriterade forskare från både svenska och utländska lärosäten.

Skriftserie ges ut av GU

◆ **Arbetslivsinstitutet** gav ut skriftserien *Arbete och Hälsa* under fyrtio år, nu hamnar den i Göteborg.

– Det sätter vårt universitet på den arbetsvetenskapliga kartan, säger Kjell Torén, adjungerad professor vid Sahlgrenska akademien och ny chefredaktör.

Arbete och Hälsa publicerar främst referentgranskade kriteriedokument, systematiska kunskapsanalyser och översiktsartiklar inom det arbetsvetenskapliga området, med särskild tonvikt på arbetsmedicin.

Det första numret från redaktionen vid Göteborgs universitet kom ut den 16 november. Det är en avhandling av Agneta Lindegård Andersson om arbetsteknik under datorarbete. Även om just detta nummer är på engelska är de flesta av seriens utgåvor på svenska.

– Vi vill nå grupper som i vanliga fall inte läser engelskspråkiga vetenskapliga tidskrifter så att vi får en bredare spridning av högkvalitativ information inom det arbetsvetenskapliga området, säger Kjell Torén.

Nästa nummer handlar om psykisk arbetskada och har redan börjat efterfrågas, bland annat av Försäkringskassan, som använder det som stöd.

– Vi räknar med att ge ut omkring 15 nummer nästa år, med en upplaga på några hundra exemplar. Men vissa nummer i serien säljer bättre än andra och då trycker vi fler, säger Gunilla Rydén, informatör vid avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa och redaktionssekreterare för skriftserien.

Elin Lindström Claessen

Ännu fler alumner

◆ **Nu har 6 000** tidigare GU-studenter anmält sig i den universitetsgemensamma alumndatabasen. Och hela 80 procent vill ha någon typ av kontakt, som elektroniskt nyhetsbrev, GU-spegeln eller inbjudan till olika arrangemang. Om GU skulle vilja förbättra kontakten med företagare, så har cirka 700 alumner uppgett att de driver eget. Hela 770 alumner kan tänka sig att ta emot en praktikant och 965 är intresserade av studenter som gör examensarbeten.

I höst har flera samhällsvetenskapliga institutioner startat alumnverksamhet, bland andra institutionen för socialt arbete.

– Tanken med *Alumn – nätverk för socialarbetare* är att bredda kontakten mellan yrkesverksamma och lärare/forskare, förklarar studievägledare Bengt Carlsson. Efter första träffen de 26 november var vi, personal och alumner, ense om att skapa ett forum eller en debattsida för att sätta frågor kring det sociala arbetet högt på dagordningen.

Nu är det dags att stärka det

Maktlöshet, låg status och ett arbete som aldrig tar slut – vem vill bli prefekt på sådana villkor?

Ett sätt att underlätta för prefekten är att förnya utbildningen så att hela organisationen engageras. Det skulle minska den osynliga makten, menar Lars-Erik Norbäck.

LARS ERIK NORBÄCK, professor vid företagsekonomiska institutionen, tar fram senaste numret av GU Journalen, där jobbet som prefekt framställs som något omöjligt som inte går att sköta på ett bra sätt.

Även en granskning från internrevisionen bekräftar bilden att prefekter vid Göteborgs universitet har svårt att hinna med forskning och undervisning samtidigt som de ska vara chefer. Revisionen varnar för att allvarliga brister kan uppstå när det gäller ledarskap och administration.

ENLIGT LARS ERIK NORBÄCK är en anledning att ledningsuppdragen inte hängit med i tiden.

– Högskolereformen 1993 förändrade villkoren för maktutövning på ett radikalt sätt. Den tidigare centrala detaljregleringen av institutionernas arbete försvann till förmån för lokala lösningar. Men det verkar som att GU, snart 15 år efter reformen, ännu inte velat förstå vidden av förändringarna. För institutionerna har GU ersatt statliga regler med lokala, med ungefär samma innebörd som fakulteternas.

På fakultetsnivå finns fortfarande krav på att nämnden, inklusive dekanen, ska väljas av en majoritet vetenskapligt kompetenta ledamöter inom vetenskapsområdet.

– Det beror på att nämnden förr enbart var ansvarig för forskning och forskarutbildning. Men numera har de ansvar även för grundutbildning, personalpolitik, jämställdhet, lokalfrågor, lönebildning, organisation och ekonomi – nya krav som inte nödvändigtvis starkt specialiserade forskare är bäst att på att hantera.

LARS ERIK NORBÄCK menar att det ligger i de "vetenskapligt kompetentas" intresse att bevara maktstrukturen. Vetenskapligheten ger tillträde till informella maktarenor som andra grupper aldrig blir inbjudna till eller ens ser. I vetenskaplighetens namn nedvärderas andra typer av kunskaper, exempelvis om administration och ledarskap, där man inte kan merita sig vetenskapligt.

– Prefekterna vet inte riktigt hur de ska förhålla sig. Ska de ta på sig uppgifter

som chefskap och administration, eller ska de låta andra sköta det? Det påminner om Odysseus som tvingades kryssa i sundet mellan havsvidundren Skylla och Karybdis. Odysseus klarade sig undan att sugas ner av Karybdis vattenvirvlar första gången, men blev av med en handfull män till det fula sexhövdade klippmonstret Skylla. På tillbakavägen förlorade Odysseus hela sitt skepp och alla sina män till Karybdis, men överlevde själv. Valet står mellan att dras in i "administrationen" och själv göra det som man inte gillar men tror att man kan – eller att låta de fula "administratörerna", som man inte litar på, göra det.

PROBLEMET ÄR att det senaste decenniets utbildningar har varit inriktade på att stödja de enskilda prefekterna.

– Men kunskaper och färdigheter

ILLUSTRATION: MARIO BRANCAGLIONI

Professor Lars-Erik Norbäck vill skapa mer transparens så att ledningen blir tydlig.

i sådana utbildningar ger sällan några effekter på det ledningssystem, eller maktsystem, som finns på hemmaplan. Det visar även utvärderingen av GU:s prefektutbildning från 2000.

Han tycker att det trots allt är bra att

GU satsar på individuell kompetensutveckling.

– Men de problem som finns på systemnivå förändras knappast bara för att chefen varit på kurs, säger Lars Erik Norbäck.

DÄRFÖR HAR HAN tillsammans med Lars-Erik Olsson, prefekt på IPD, föreslagit en förnyelse av prefektutbildningen som omfattar hela ledningsgrupper och stödjer ledningen när det gäller att förändra det egna ledningssystemet.

– När vi föreslog det här för 3–4 år sedan möttes förslaget med skepsis. Möjligen kände man att det utmanade den rådande maktens ordning. Och hittills är det bara UB:s ledning som har genomgått en sådan utbildning.

Men nu tror Lars-Erik Norbäck att tiden är mogen att ge en utbildning som

akademiska ledarskapet

syftar till att utveckla formaliserade och transparenta ledningssystem.

– Vem vågar i fortsättningen försvara de osynliga och informella maktstrukturerna om det nu finns ett vapen att börja avvärja dem med? I ett tydligt ledningssystem vet alla hur beslut bereds och hanteras. Ett enkelt och bra exempel är att en institution har en policy som säger att alla någotsånär stora interna uppdrag inte får ges till någon utan att samtliga berörda har fått en chans att lämna en intresseanmälan. Om denna policy också stöds och upprätthålls av etablerade rutiner, ja då har man tagit ett steg för att synliggöra makten. Det är det bästa stöd en prefekt kan få. Ledarskap handlar i grunden om engagemang och om att få alla med sig.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

Medan prefektuppdraget diskuteras och utreds finns det de som istället kavlar upp ärmarna och gör något åt problemen.

Möt Lars-Erik Olsson som har ändrat hela sin institutions organisation för att göra den mer lätthanterlig.

EN GENOMSKINLIG organisation där ansvar och befogenheter är tydligt fördelade, det är receptet Lars-Erik Olsson, prefekt på institutionen för pedagogik och didaktik, föreskriver för ett mer lätthanterligt prefektuppdrag.

– För att kunna fatta väl genomtänkta beslut krävs både en beredande och en stödjande struktur. Det handlar också om att så många ledare som möjligt utbildar sig så att de förstår vad som krävs, men även om att arbetsgivaren ger dem uppdrag som är så väl definierade att de går att utföra och följa upp på ett bra sätt. Det handlar dessutom om att välja sådana chefer som redan visat sig duktiga inom ledarskap och som successivt fått alltmer betydelsefulla uppdrag.

INOM IPD har prefekten fyra ställföreträdande prefekter under sig som var och en har ansvar för sitt område: grundutbildning, forskning, forskarutbildning eller uppdragsutbildning.

– Varje ställföreträdande prefekt har dessutom en grupp personer till sitt förfogande, som hjälper till när det gäller beredningsarbete, utredningar och prioriteringar. Det innebär att det finns en tydlig linjeorganisation där alla vet vart man ska vända sig och vem som ansvarar för de olika delarna. Det är antagligen ingen slump att GU centralt byggt upp en liknande struktur med grundutbildnings-, forskarutbildnings- och forskarberedningar. Det är helt enkelt lättbegripligt och tydligt.

Alla olika miljöer som för framtiden etableras och utvecklas inom IPD bör också ha som mål att vara så kallade kompletta akademiska miljöer, alltså innehålla både grundutbildning, forskning, forskarutbildning och uppdragsutbildning.

– **DET ÄR SÅ MILJÖERNA** blir bärkraftiga och fungerar stabilt, förklarar Lars-Erik Olsson. Den uppgift jag har som prefekt är alltså inte att lägga mig i detaljer utan istället att se till att den samlade ledningsgruppen och styrelsen fattar välgrundade beslut som gagnar både delarna och den samlade helheten. Det ska vara tydligt vad

»Att ensidigt omvandla specialister till chefer är inte framgångsrikt inom industrin, och inte heller inom akademien...«

som är ett gemensamt ansvar och vad olika chefer på olika nivåer själva kan bestämma över. En väl fungerande organisation kan ha innehåll som högsta prioritet, vilket är alla forskares och lärares gemensamma uppgift.

Att ha framgångsrik forskning som ensamt kriterium när man väljer ledare är ingenting som Lars-Erik Olsson förordar.

– Att ensidigt omvandla specialister till chefer är inte framgångsrikt inom industrin, och inte heller inom akademien: det krävs mer och annat än att vara en framgångsrik forskare för att fungera som chef och dessutom hindrar man ju specialisten att göra det han eller hon är bra på. Å andra sidan skulle en chef som inte alls är insatt i den forskning som pågår vid institutionen knappast få någon legitimitet. Vad det istället handlar om är att söka chefer bland personer som redan tidigare visat sig vara bra på att leda och utveckla akademiska verksamheter. På så sätt kan man successivt ta fram personer som har erfarenhet att bygga vidare på i nya och mer utmanande arbetsuppgifter.

ETT SÄTT ATT UTNYTTJA kompetens skulle kunna vara att låta prefekter rotera inom samma verksamhetsområde, eller röra sig inom sina specifika “knowledge tribes”, som Lars-Erik Olsson uttrycker det.

– På så vis skulle man kunna ta tillvara kunskap som ligger nära men ändå lite utanför de områden som de flesta forskare vid institutionen ägnar sig åt. Samtidigt minskar risken att prefekten uppfattas som mer intresserad av sitt eget område än av andras.

Det finns kritiker som menar att alltför genomorganiserade lärosäten,

fakulteter eller institutioner leder till stagnation och bristande kreativitet. Men så behöver det inte bli, menar Lars-Erik Olsson. Fumlig ledning, senfärdiga beslut, bristande insyn, informella strukturer – i värsta fall i kombination med dålig ekonomi – leder till dålig arbetsmiljö och låg produktion oavsett hur man mäter den.

– **DET GÄLLER ATT** hitta en balans där organisationen visserligen är tydlig men ändå inte så fastlåst att det inte finns utrymme för nya och kreativa idéer. Inte minst inom IPD har vi märkt att det är viktigt att vara flexibel. Vi kan ju inte ändra vår organisation varanda gång en ny regering lägger fram förslag om lärarutbildningen. En tydlig organisation kanske är allra viktigast för institutioner med dålig ekonomi: den som inte vet vilken struktur som gäller, kommer aldrig att få ordning på pengarna heller. De obehagliga besluten vill alla undvika. Relevant, tillförlitlig och snabb ledningsinformation som kommuniceras till alla ger legitimitet åt ledningen och rimlig förutsägbarhet för den verksamhet som alla säger sig värna. Plötsliga och, i värsta fall, icke kommunicerade förändringar för underliggande nivåer skapar irritation och oro. De leder till effektivitetsförluster och till att fokus förskjuts i arbetet. Undvik sådant genom att istället prata igenom vad som är på gång. En dialogisk och argumentativ kultur är det motto som jag menar bör gälla alla, i synnerhet på ett universitet, avslutar Lars-Erik Olsson.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

Samling för demokrati i Vasaparken

◆ **Den 27 januari 2008** blir det en stor manifestation för demokrati, mot nazism och politiskt våld i universitetets aula i Vasaparken.

Det blir korta seminarier om *Ungdomars upplevelse av förintelsen och folk mordet i Rwanda* och *Kan vi minnas förintelsen genom konsten?* Dekan Helena Lindholm Schulz inleder seminariet som börjar kl. 13.30 och håller på fram till kl. 15.30.

Manifestationen *Samling för demokrati* genomfördes första gången i Göteborg den 27 januari 2000. 27 januari är officiell svensk och europeisk minnesdag för förintelsen. Dagen har valts på grund av att Auschwitz befriades den 27 januari 1945.

Bakom arrangemanget står Länsstyrelsen i Västra Götalands län och riksdagspartierna i Göteborg i samarbete med Göteborgs universitet, Göteborgs stad och Judiska församlingen i Göteborg.

Till minne av Oscar Ekman

◆ **För hundra år sedan** stod universitetsbyggnaden i Vasaparken färdig. Bygget möjliggjordes av en stor donation från industrimannen Oscar Ekman. För att hedra hans minne arrangerade Göteborgs universitet i början av december fyra föreläsningar på temat Oscar Ekman – en portalgestalt.

Under rubrikerna *Donatorn*, *Industriledaren*, *Bank- och finansmannen* och *Jordbruksförnyaren* berättade bland andra professor Martin Fritz och tv-producenten och släktingen Henrik Ekman om Oscar Ekmans liv och värv. I sitt inledningstal knöt rektor Pam Fredman an till den bildningstradition som Oscar Ekman stödde med stort engagemang.

– En tidig donation till forskning om havet lade grunden till ett av universitetets viktigaste forskningsområden. Förutom totalt 630 000 kronor i donation till universitetsbyggnaden bidrog Oscar Ekman med 100 000 kronor till havsforskning.

Pool för miljöbilar invigd

◆ **Först ut att prova** GU:s första miljöbil var förvaltningschef P-O Rehnquist, som var påtagligt nöjd och stolt över att universitetet nu har tillgång till en miljöbilspool. Premiärturen togs på gemensamma förvaltnings resedag den 22 november.

– Det känns väldigt bra att vi nu tar det här steget för att se om miljöbilar kan bli ett alternativ till egen bil i tjänsten. Vi ska testa detta under ett år och utvärdera satsningen, säger P-O Rehnquist.

Bilpoolen startar officiellt inte förrän den 14 januari 2008, men redan nu kan anställda gå in och boka bilar via Sunfleets webbplats. På plats i Vasaparken finns idag elhybriden Toyota Prius. I full skala kommer det att finnas fyra miljöbilar, en större Volvo V70, två mellanstora Toyota Prius och en liten Toyota Aygo.

Det är gemensamma förvaltningens miljöråd som tagit initiativet och de bilar som nu leasas kan därför bara bokas av medarbetare vid GF, UFL, miljöenheten och av universitetets ledning.

En fördel med det nya avtalet med Sunfleet är att anställda också får tillgång till Sunfleets övriga bilpooler som finns i Göteborg och på andra håll i Sverige. Bilarna kan hyras för både resor i tjänsten och privat.

Mer information finns på: www.gf.adm.gu.se/gronaresor/bilpool/

Myten om det farliga online-spelet

Många konflikter mellan föräldrar och ungdomar skulle kunna undvikas om föräldrarna satte sig in i hur spelet fungerar, menar Jonas Linderoth.

Träffat några nattalver på sistone?

Kanske suttit på ett värdshus och druckit öl med en gnom? Eller blivit jagad av ett troll med elefantbetar? Inte det?

Då är du inte en av de 9 miljoner människor över hela världen som spelar World of Warcraft.

Nu har det kommit en rapport om hur det är att leva i WoW.

Kan du verkligen vara objektiv?

Det är en fråga Jonas Linderoth, universitetslektor vid institutionen för pedagogik och didaktik, ofta får när han berättar att han inte bara forskar om dataspel utan också spelar själv.

– Det är en ganska konstig fråga, tycker jag. Om jag hade varit litteraturvetare istället, hade man då frågat mig om jag verkligen läser de böcker jag forskar om och om inte det i så fall gör mig partisk? Bakom den där frågan finns en föreställning om att dataspel är något farligt och beroendeframkallade, ungefär som droger, och alltså ingenting en seriös forskare borde syssla med. Och visst kan för mycket spelande leda till allvarliga problem, men att det skulle gå att jämföra med droger är helt enkelt fel.

PÅ UPPTÄG AV MEDIERÅDET har Jonas Linderoth, tillsammans med doktoranden Ulrika Bennerstedt, skrivit en rapport, *Att leva i World of Warcraft*, där ett antal västsvenska ungdomar intervju-

»Dessa människor, som alltså är förlorare i många andra sammanhang, blir vinnare i den alternativa världen«

ats och själva fått förklara hur de ser på online-spelet.

– WoW är ett socialt spel där skolkompisar ofta spelar med varandra. Spelet blir som en sorts fritidsgård, det är där man träffas, umgås och har roligt. Det är också ett spel där man kan göra en komplicerad presentation av sig själv. Är man en ful gubbe som sitter på ett värdshus och spottar snus kan det vara ett sätt att säga att man har humor och är lekfull. Att välja en karaktär som skiljer sig från den mer heroiska rollspelsstereotypen kan göra att man uppfattas som intressant och annorlunda.

Men WoW kan också leda till konflikter, inte minst med föräldrar som tycker att ungdomarna spelar alldeles för mycket.

– Men om föräldrarna sätter sig in i hur spelet fungerar skulle många bråk och missuppfattningar kunna undvikas.

När ungdomarna exempelvis säger att de inte hinner äta, handlar det egentligen om att de inte vill lämna andra personer i sticket. Spelet går inte att pausa utan om någon plötsligt springer iväg och är borta i en halvtimme får medspelarna problem. Och eftersom man kan spela med människor som bor i andra länder, kanske till och med i andra tidszoner, kan det få ungdomarna att vilja sitta uppe långt fram på natten, för det gör ju medspelarna.

En så kallad instans kan ta flera timmar att göra, vilket säkert kan få även en tålmodig förälder att surna till.

– Först måste man hitta någon att göra instansen med, vilket kan ta en timme bara det. Och sedan tar det kanske ytterligare två-tre timmar att göra själva instansen. Ett sätt att hantera situationen är att föräldern redan på ett tidigt stadium säger, att i eftermiddag ska vi hälsa på mormor, så du får göra en instans någon annan dag.

Att spelet tar så mycket tid i anspråk har fått en speciell konsekvens. De människor som är mest framgångsrika är de som egentligen inte gör så mycket annat än spelar, alltså ofta arbetslösa eller sjukskrivna.

– **DESSA MÄNNISKOR**, som alltså är förlorare i många andra sammanhang, blir vinnare i den alternativa värld som spelet utgör. Om det är bra eller dåligt kan diskuteras. Genom spelet får de vara starka och vackra, vilket kan vara bra för självkänslan, men samtidigt återskapar de ju de värden som finns i det vanliga samhället och som gör att de hamnar utanför. De lever på extremt små tillgångar men är ändå nöjda med sin tillvaro. Jag förfäras över tanken att någon cynisk politiker ska komma på idén att låta alla som inte riktigt passar in, få vara ständigt uppkopplade mot något online-spel. Det skulle vara som att leva i Matrix.

Jonas Linderoth har hållit på med spelforskning sedan 1998. Hans förhoppning är att området så småningom ska erkännas som ett eget ämne, ungefär som filmvetenskap.

– Men det är märkligt att den allmänna kunskapsnivån fortfarande är så låg när det gäller dataspel. När jag ska hålla föreläsningar om vad jag forskar om får jag alltid börja med de mest elementära saker. Det är som om filmvetare alltid vore tvungna att börja sina föredrag med att förklara vad en bio är för något. Men att spela dataspel är egentligen inte så konstigt, det handlar om spel med olika regler och är inte märkvärdigare än att hålla på med schack eller Monopol.

Eva Lundgren

Iberoamerikanska hittar hem igen

En kontaktpunkt. En stimulerade miljö där studenterna kan öka sina kunskaper i språk, kultur- och samhällsliv. Det var ambitionen när det Iberoamerikanska institutet grundades 1939. Och när institutets bibliotek nyligen flyttade in i det nya Campus Linné, tillsammans med UB:s studietorg, kan man säga att biblioteket hittade hem.

I DEN STORA SAL som en gång var gymnastiksal åt det gamla lärarseminariet rymmer idag Iberoamerikanska bibliotekets samlingar, tillsammans med studietorgets referenslitteratur, uppslagsböcker, tidskrifter och kursböcker. Lokalerna har genomgått en omfattande upprustning. Här finns idag datorplatser, grupprum och, efter studenternas önskemål, en riktigt tyst läsesal. En trappa upp ligger "hyllan", ett öppet rum med bekväma soffgrupper, utrustat med trådlöst nätverk. Besökarna möts av ljusa färger, moderna möbler och förstasidor av vackra bokryggar.

Det röda tegelhuset i Campus Linné blir den femte hemvisten för Iberoamerikanska institutets bibliotek, som i början av november lämnade Viktor Rydbergsgatan, där biblioteket och institutet har huserat sedan hösten 1994. Från och med den första januari 2007 är Iberoamerikanska institutet en del av Samhällsvetenskapliga fakultetens School of Global Studies.

– **REDAN FÖRE FLYTTEN** hade vi hittat vår publik, men institutet låg lite för sig självt. Här blir det automatiskt mer kontakt med resten av universitetet. Det är väldigt positivt för våra studenter att det blir en helhet, och i den tvärvetenskapliga ansatsen är det bara en fördel att man ligger nära de andra ämnena, säger Maj-Lis Follér, Iberoamerikanska institutets föreståndare.

Den fysiska närheten är en av fördelarna med flytten, men förhoppningen

Iberoamerikanska institutet har flyttat till Campus Linné och skapar därmed nya kontakter för studenter som är intresserade av Latinamerika. Siv Tranefeldt, Maj-Lis Follér och Anna Svensson är glada för att studietorget blir så lättillgängligt.

är att samlingarna nu också ska bli synligare och mer lättåtkomliga.

– Våra samlingar har ju alltid varit öppna för allmänheten, men i och med flytten till de nya lokalerna och att vi nu kommit in i UB:s system så ökar tillgängligheten för studenter, forskare och allmänhet, säger Anna Svensson, bibliotekarie som har arbetat med de iberoamerikanska samlingarna i tio år.

Att i större utsträckning än tidigare nå ut till spansk- och portugisisktalande forskare ligger högt upp på agendan. Bibliotekets resurser väntar bara på att utnyttjas.

– Jag möter ofta låntagare som beklagar sig över den anglosaxiska dominansen i forskningsvärlden. Det är precis som om det bara finns ett språk, säger Anna Svensson.

De iberoamerikanska samlingarna består av drygt 40 000 volymer, i huvudsak på spanska och portugisiska och från Iberiska halvön och Latinamerika. Därtill har man ett sjuttioal tidskrifter löpande.

– Boksamlingen har alltid varit tvärvetenskaplig, med litteratur inom både humaniora och samhällsvetenskap och till viss del även ekonomi, berättar Anna Svensson.

STÖRRE DELEN AV samlingarna kommer från 1930-talet, då institutets grundare Nils Hedberg, som var lektor i spanska och ryska vid Handelshögskolan och pressattaché i Latinamerika, samlade in väldiga mängder böcker på sina resor. Bland rariteterna finns många verk av den argentinske författaren Jorge Luis Borges. Till kategorin kuriosa får väl räknas en klippsamling som bland annat

»Vi ska se till att hela världen kommer hit«

visar hur Nils Hedberg hamnade på förstasidor världen över när han var ute och tiggade böcker. I flera brev skrev en road Hedberg om hur nyheten om hans insamling lyckats få bättre placering på de utländska tidningarnas förstasidor än den vid tidpunkten turnerande Marlene Dietrich.

FILANTROPEN NILS HEDBERG skapade med sin entusiasm och energi. Han hade en idé om att studenterna borde skaffa sig kunskaper i språk och kultur, oavsett vad de skulle komma att arbeta med i sitt yrkesliv. Uppbyggnaden av biblioteket var en viktig del av visionen, men också kurser och föredrag – en tradition som flyttar med biblioteket till Campus Linné.

– Vi har ju tidigare haft många öppna seminarier och liknande och det är någonting vi kommer att fortsätta med. Vi ska se till att hela världen kommer hit, säger Maj-Lis Follér. Det är ju också en del av tredje uppgiften att nå ut med vår verksamhet.

Och nu när de iberoamerikanska samlingarna flyttat ihop med studietorget i Linnéstaden, har en kontaktpunkt i hedbergsk anda skapats. Man kan undra vad grundaren själv hade tyckt.

– Jag tror att han skulle vara jättejög, säger Anna Svensson.

Jenny Löf Braticevic

HAN VAKAR ÖVER OCH FÅGLARNA

TEXT Kajsa Asklöf | FOTO Hillevi Nagel

Han har sett över 5 000 fågelarter och provat 2 000 viner. Som professor i berggrundsgeologi har han också analyserat ett stort antal mineral- och bergarter. Det finns ett samband mellan geologi och vinkunskap, och nu vill han bidra till att vetenskapligt förklara varför vin smakar som det gör.

KOPPLINGEN MELLAN FÅGLAR, jord och vin är inte uppenbar men det började för mycket länge sedan när Jimmy Stigh var en liten pojke och hade sportlov. Han och kompisarna hade lite småtråkigt när någon föreslog att de skulle gå ut i Delsjöskogen och titta på fåglar. Ingen nappade på förslaget, men Jimmy funderade på vad kompisen hade menat och någon dag senare frågade han honom.

– Fågelskådning var ovanligt på den tiden, säger Jimmy Stigh.

De båda tog en tur till skogen och fick se en fågel de ville artbestämma. På biblioteket hade de en fågelbok och Jimmy kunde konstatera att fågeln de sett var en blåmes. Boken var full av fina bilder och Jimmys blick fastnade på en nötskrika. Det stod att den var vanlig i hela landet, vilket fick honom och kompiserna att företa ännu en expedition. Åsynen av en nötskrika väcker förmodligen inte samma respons hos alla människor, men

JORDEN

för Jimmy innebar det en särskild glädje som bara sanna fågelskådare känner.

– Nu har jag hållit på i ett helt liv och legat i rejält på resor, så jag har sett väldigt många olika arter i världen.

En fågelskådare måste vara påläst för att veta vilka detaljer han ska leta efter. Han måste också vara alert, för ibland går det snabbt och en blick åt fel håll kan innebära en missad raritet.

– **DET ÄR SPÄNNING** i det. När du får syn på den där gula näbben så är det en kick.

Tillfälle för kickar ger han sig varje helg när han besöker sin absoluta favoritplats på jorden. Det är en udde norr om Falkenberg, Morups Tånge, där han står med blicken riktad mot skyn, spanande efter fågelsträck. Där har han tillbringat de flesta lördagsmorgnar de senaste 40 åren.

– Du vet aldrig vad det blir. Det är en fantastisk upp-

levelse när det är mycket fågel på gång. Där kan passera 15 000 ejdrar under en förmiddag och hela havet kan vara fullt av svartvita gudingar, ejderhannar, som ska upp till Ishavet.

MEN HAN ÄR INTE ENSAM bland alla fåglar. Det ursprungliga Morupsgänget (eller Morotsgänget som de numera kallar sig efter en missuppfattning) består av 4–5 tappra män som infinner sig vid solens uppgång vid alla årstider och väder. De har numera fått sällskap av ett femtiotal andra som också har upptäckt vilken tjusning fågelskådning är och hur väl lämpad platsen är för ändamålet.

– Det tycker Morotsgänget är lite för mycket. Men det är en social grej. Vi står där och pratar och dricker kaffe.

Eftersom Jimmy Stigh är en metodisk man som gillar att hålla ordning på livet med hjälp av statistik så har

FAKTA: JIMMY STIGH

Yrke: Professor i geologi

Beskriver sig som: Nyfiken, envis och målinriktad. Familjen skulle nog beskriva honom som: Pratglad, glad och öppen.

Familj: Hustrun Inger, två vuxna barn och två barnbarn.

Bor: I ombyggd sommarstuga i Frillesås.

Favoritplats: Morups Tånge norr om Falkenberg där han har tillbringat de flesta lördagsförmiddagar de senaste 40 åren med fågelskådning.

Intressen: Vinprovning, tennis och att vistas i naturen för att se ny geologi, botanik och nya fåglar.

Dold talang: Har tyvärr ingen, men jag är väldigt nyfiken av mig.

Läser just nu: *Historien om Sverige* av Herman Lindqvist.

Film: Är jättedålig på film.

Favoritsällskapsspel: Kort.

Upprörs över: Vi är väldigt gnälliga i Sverige. Vi har allt men är ändå inte nöjda. Det är bara att resa så får man se vad orättvisa är.

Politiskt värt att slå vakt om: Att bevara biotoperna. De ekonomiska intressena är inte lätta att stoppa. Det är svårt att hävda naturvärden för kommande generationer.

Vill resa till: Antarktis och Japan, för där har jag aldrig varit.

Dröm: Att vinvetenskap blir ett accepterat ämne och får en stabil plattform på vår fakultet. Att få visa att det är vetenskap och inte flum.

Sida jag är stolt över: Jag är stolt över att vi byggde upp Geovetarcentrum, och jag är stolt över våra resultat.

Sida att förbättra: Jag kanske pratar för mycket. Det handlar om tajming, att säga rätt sak vid rätt tillfälle, men det har jag nog lärt mig nu.

han räknat ut att han har druckit över 800 liter termoskaffe med sitt Morotsgäng. Något annat som han har gjort mycket är att avsluta helgen med att spela en vänskapsmatch i tennis med sin barndomskamrat Håkan.

– Vi fick lära oss själva. Vi hade bara var sitt rack och en boll. När Håkan fyllde 50 år hade vi spelat nästan 1 000 matcher. Det blev alltid en strid på kniven och stod väldigt lika på slutet. Nu syns det på figuren att vi har slutat. Jag har blivit rundmagad, men jag gillar god mat och vin.

EGENTLIGEN SKULLE JIMMY vilja ha en hund för att bekämpa den fysiska pålagringen med hundpromenader. En hund har han ändå alltid velat ha, men eftersom hans fru är allergisk fick Jimmy tidigt välja mellan henne och en lurvig vän. Som barn kunde han aldrig förstå varför han hade fått en storasyster när det enda han önskade sig var en hund.

Profilen forts.

– Nu är jag glad att jag har en syster. Jag undrar om det finns någon i hela Sverige som har läst så mycket som hon. Med det nya sättet att räkna har hon över 1 000 högskolepoäng.

FÅGELINTRESSET fick honom att besluta sig för att satsa på att bli biologilärare. För en examen krävdes att han också läste geografi och geologi, vilket han började med. Det blev kurs efter kurs på Chalmers och till slut var han amanuens och åkte till fjällen med en engelsk professor som föreslog att han skulle doktorera i ämnet.

– På den tiden kunde man inte disputera i geologi vid GU. Den rätten fick vi först 1974 och jag är faktiskt den förste som disputerade i geologi vid GU.

Även om han har hållit kurser i Lund och Stockholm har han fortsatt att verka vid GU. Och en sak han är verkligen stolt över är att ha medverkat till att förverkliga Geovetarcentrum.

– Jag är också stolt över våra resultat. Sedan vi kom hit 1995 har vi disputerat i genomsnitt 10 personer per år.

Ett annat hus som han också har verkat för är ten-

treårig utbildning i vinvetenskap i höstas, där studenterna lär sig att bistå vinodlare och importörer med sina kunskaper.

För att få kunskaper som en munsänk har han fått lära sig vinprovningens ädla konst.

– Jag har fått ligga i ordentligt med att testa vin, för annars kan jag inte området och då kan jag inte lära ut mitt. Flera ledande munsänkar går den här kursen. Jag var inte intresserad av vin tidigare, men vin är en kunskapsdryck. Ju mer du vet, desto roligare är det.

Vinprovning är ett intresse han delar med sin hustru och sina vuxna barn.

– De har gått kvällskursen här och nu har vi vinprovningar tillsammans.

En summa pengar, 800–1 000 kronor, ska spenderas på vin vid varje tillfälle och värdeparet får själva bestämma tema och om det ska bli ett dyrt vin eller flera billigare. Ett tema kan vara Amaronevin eller Nya och Gamla världens viner. Men Jimmy Stigh går även på andra vinprovningar som han blir bjuden till, tack vare sina kontakter med bland andra Ulf Wagner, lärare och vinguru på institutionen för mat, hälsa och miljö

»Vi märkte att det finns många föreställningar om att mark, luft och vatten är viktigt för vinet«

nishallen i Mölndal. Där har både han, hustru och de båda barnen spelat ett otal matcher, och båda barnen vann på sin tid var sin SM-titel. Själva är han vice ordförande i Göteborgs Tennisförbund och har varit ordförande i Mölndals Tennisklubb. Somrarna spenderades kring olika tennisbanor och det är uppenbart att familjen är och har varit en mycket viktig del av Jimmy Stighs liv.

NÄR HANS BARN var barn hade han aldrig tid att ägna sig åt det intresse han nyligen fått – vin. Det hela började egentligen med att institutionens populära kvällskurser om ädelstenar behövde kompletteras med något nytt. Någon föreslog en kurs i vinets geologi och den blev snabbt fulltecknad. Institutionen för geovetenskap stod för kunskaperna om mark, luft och vatten, det som fransmännen kallar terroir, och själva vinkunskapen med vinprovning fick köpas in.

– Vi märkte att det finns många föreställningar om att mark, luft och vatten är viktigt för vinet men att ingen vet riktigt hur.

Att kombinera rätt sorts mark, luft och vatten med rätt druva samt en ansevärd mängd kunskap. Det är ett hållbart recept för gott vin, anser vinkännare och det prövas nu vetenskapligt vid GU.

– Idag vet man mycket om druvornas kemi och vinifiering men om terroiren (marken, luften och vatten) vet man väldigt lite. Geologer har alltid ägnat sig åt att leta malmer och gas och olja, men här finns ett nytt spännande fält mellan mark och växt där vår vetenskapliga kompetens behövs, säger Jimmy Stigh.

Den som funderar på att köpa en vingård ska tänka på tre saker. Vingårdens belägenhet är det som avgör terroiren.

– Det är absolut viktigast och det som fransmännen bygger sin vinproduktion på.

En vinodlares andra viktiga uppdrag är att hitta rätt druva för jorden.

– Det ligger mycket biologi och kemi i det.

Det tredje att tänka på är vinifieringen, tekniken vid framställningen av vinet, och den kräver också kunskaper i kemi.

– **DET FINNS EN KOPPLING** mellan geologi, biologi och kemi så hela naturvetenskapen är involverad i detta, men trots att många sysslar med vin finns det nästan ingen vetenskap i det.

Av den anledningen startade Geovetarcentrum en

(MHM). Där får han anledning att säga saker som knuten, viol, inlindad och finessartad, vilket är omdömen för vinsteseende, doft, smak och helhet. Ett vin ska vara klart och korrekt, ha rätt färg (unga röda viner har mer blåa toner, mogna drar mot det tegelröda) och ha en komplexitet i smaken. I helhetsbedömningen avgörs om vinet smakar lika gott som det doftar och om det finns en balans mellan syra och sötna. Vinet betygsätts sedan enligt en 20-gradig eller 100-gradig skala.

Som en generell princip tycker Jimmy Stigh att man ska köpa viner för strax över hundralappen.

– Att man ofta inte köper dyrare beror på att man inte har provat kanonvinerna.

Han är noga med att skilja på vinkunskap, det som vinprovarna sysslar med, och det som är hans område, vinvetenskap, som ska ge svar på frågan om varför ett vin smakar som det gör.

– Att prova viner är inte att dricka viner. Allt vin spottas ut, annars skulle jag inte kunna ta bilen till Frillesås. Vin dricker jag bara till maten.

Vid vinprovning går han också metodiskt till väga och alla de över 2 000 viner han har smakat under de senaste fem åren ligger inlagda och statistiskt systematiserade i datorn.

– Jag är nyfiken av mig och kan fundera över varför ett vin är bittert och dra slutsatser utifrån detta, exempelvis att vinrankan kan ha vuxit i vulkanjord. Jag kommer in på en massa spännande frågor och kan fundera över om Rieslingvinets petroleumdoft kommer från skifferjorden eller beror på en TDN-molekyl.

HANS STORA ÖNSKAN är nu att vinvetenskap ska bli ett accepterat ämne och få en stabil plattform vid fakulteten. Det tänker han försöka medverka till innan han går i pension. Att åldras tycker han är ganska behagligt eftersom han kan upptäcka kopplingar mellan olika ämnesområden och se samband som han inte såg tidigare.

– Det är fantastiskt vilka naturvetenskapliga system som finns, men vi ser inte helheten när vi blir för specialiserade. Att se helheten kan man bara göra när man snart ska gå i pension och inte har en karriär att tänka på, för innan dess måste du bli jätteduktig inom ett område. Men en av de övergripande frågorna är hur vi ska klara klotet. För att göra det måste vi förstå alla systemen, inte bara ett.

FOTO: PRIVAT

Vid åttatiden om morgonen brukar Gunilla Lusensky, hennes man och två vänner börja vandringen längs pilgrimsleden mot Santiago de Compostela. Cirka tio dagar har varje etapp tagit. Vandringen ger rofylldhet och många naturupplevelser, men färskt bröd och god mat från trakten hör också till njutningen.

En vandrare är aldrig ensam

Förutom dagliga spatserturer till jobbet och långpromenader om helgerna har Gunilla Lusensky snart avverkat en halv pilgrimsvandring. Vandring till Santiago de Compostela i norra Spanien är en välkommen kontrast till många möten med människor i vardagen.

HOS STUDIEVÄGLEDAREN Gunilla Lusensky på Pedagoger är det ofta fullt av folk och samtalen på telefon avlöser varandra. På fritiden umgås hon mycket med familjen och vänner.

– Då är det skönt att komma ut och gå ibland, säger hon. Att vara vägledare är ett varierat yrke. Någon sade att jag ”tar hand om alla som kommer och gråter”, men riktigt så är det inte. Fast ibland är det hysteriskt mycket folk här och jag har ständigt människor omkring mig.

Hon nämner Vance Peavy, som är en föregångare inom just vägledning, som berättade att han vandrade därför att det var då han fick alla idéer.

– Jag är nog en vandrare, för då kan jag koppla av och samla tankarna.

HON TRÄNAR VISSERLIGEN också gympa och spelar tennis, men vandringen är viktigare. En stund hon har för sig själv. Hennes man är inte lika begeistrad och stannar gärna hemma och läser, men när en bok om pilgrimsvandring kom på

tal under en middag med vänner, tände även han till.

– Vi satt hemma och talade om vad vi ville göra i livet, berättar Gunilla Lusensky. Vi talade om pilgrimsvandringen och sade att det borde man göra när man blir pensionär.

Men efter mer diskussion kom de fram till att det inte fanns någon anledning att vänta. Så för några år sedan gjorde de en första etapp och sedan dess har Gunilla Lusensky gått tre sträckor.

– Den finaste biten är den då vi börjat i Le Puy i Frankrike, säger hon. Pyrenéerna är fantastiskt vackert och vi såg örnar och gamar. Den biten kan jag tänka mig att gå igen.

Hon beskriver vandringen som en lyxigare variant av pilgrimernas färd. Visserligen har gruppen lätt packning

med bara ett par byxor, varm tröja och några ombyten av linnen eller t-shirtar, men de har valt bort de stora sovsalarna för små hostels. Varje morgon bunkrar de upp med vatten och en matsäck med bröd och traktens specialiteter såsom gåslever, ostar och serranoskinka.

På vägarna möter de både gamla och unga. Många människor vandrar ensamma.

»Vi går i snitt två och en halv mil, det brukar vara lagom«

– **EN DEL GAMLA DAMER**, som man tror knappt kan röra sig, pinnar fram längs vägen. Det är inte ovanligt att de som vandrar har genomgått kriser, säger Gunilla Lusensky: en skilsmässa, sjukdom eller en förlorad anhörig. En del har den traditionella staven och hatt.

De dagliga promenaderna har gett Gunilla Lusensky en grundkondition som förberett henne för pilgrimsvandringen och med bra sockor och ingång-

na skor är vandringen inget problem.

– Det är mest mentalt, att man ibland känner sig trött och då får man peppa varandra. Vi går i snitt två och en halv mil, det brukar vara lagom. Man måste dricka ofta och ibland ser vi något trevligt kafé som vi stannar vid. Planeringen för resan är det svåra. Det kan vara trassligt med kommunikationerna till den plats där man avslutade sin etapp.

GUNILLA LUSENSKY gillar att det inte är bestämt att något ska hända under vandringen, att inte veta. Överraskningarna finns i den vackra naturen och fina gamla medeltidsbyar, även om en del sträckor längs bilvägar är mindre roliga.

När vandringen startar skaffar man ett vandringspass och där får man en stämpel vid de olika övernattningsstäl-lena. Gunilla Lusensky har ungefär sex-sju vandringar kvar till målet Santiago de Compostela där katedralen med aposteln Jakobs relikskrin finns.

Varför gör man en sådan vandring?

– Enligt den katolska läran får pilgrimerna bara halva tiden i skärselden, men det är väl en slags summering, säger Gunilla Lusensky. När man går känner man en rofylldhet och stillhet, samtidigt som man är i nuet.

Viveca Bladh

The privilege of being a guest professor

When John McNamara wants to find out why animals do what they do and how evolution works he does not actually go out into the countryside to watch birds fly to the south or to examine seals nursing their young. Instead he sits in his room by his computer and makes theoretical models with the help of statistics and dynamic games.

He is one of the world's leading scientists in this rather new field trying to understand nature with the help of mathematics.

BACK HOME IN BRITAIN John McNamara is the Head of the Bristol Research Centre in Behavioural Biology, a centre where ecologists and veterinarians work together with mathematicians and computer scientists. But now he is in Sweden for a year as a Swedish Council Erlander guest professor and will work together with scientists in Gothenburg, Uppsala and Lund. He has already visited the Nefertiti jazz club, learned the names of several tram stations and invited people home for dinner. He has also brought his Italian cookery book with him and hopes that his stay in Gothenburg will lead to new exciting ways to prepare fish.

"Biology is full of interesting and novel problems for a mathematician", John McNamara explains. "Mathematical models can help us understand why various organisms have evolved their specific behaviour and how natural selection and evolution works. How do different species compete, what happens when there is a conflict in interests between males and females, why do individuals cooperate? A mathematician can abstract a model from all these questions and give a deeper understanding of why animals do what they do."

He has a room in the labyrinth called "Botanhuset" at the Department of Marine Ecology, with the

Botanical Garden just around the corner. Among others he will work together with Karin Hårding who studies seals and differences in their reproduction.

"Some seals nurse their pups for more than a year. Others build up a large amount of fat before they start a short week's intensive feeding on very fat milk. The question is how a combination of evolution, population dynamics and variations in the environment has resulted in these differences."

MAKING MODELS on how our complex nature works is not easy. Sometimes nature may seem rather unreasonable and animals do not always behave in the optimal way.

"Stress response is an example of this", John McNamara explains. "An animal that faces danger can be so stressed that it is more likely to die of the stress reaction than from the actual danger! That is a rather irrational way to behave but the animal is doing the best it can in this special situation."

For a scientist it can be interesting to imagine what the world would be like if things were quite different.

"What if there were only two things to be afraid of: Fear A and Fear B? Maybe specific ways to respond to each fear would evolve and there would be no need for a general feeling of fear. But since the world is complex we have to respond in a complex way, a way which is rather good on an average level but perhaps never the most optimal reaction."

ISSUES TO DO WITH different traits, such as body size, metabolism and longevity are other problems John McNamara wants to understand.

"Large animals, such as elephants, live longer than small animals, mice for instance. Humans and bats are, for some reason, very interesting exceptions from this.

But within a species the opposite is true: small individuals tend to live longer than big individuals. So what has body size got to do with longevity? And what happens when we age?"

Other scientists that John McNamara will work together with are Malte Andersson at the Department of zoology and Peter Jagers at Chalmers.

"I hope to do a lot of cross-disciplinary research. Everybody thinks this is important, but it can only work if the different scientists have some common grounds. I don't know about Sweden but in Britain we have an education system that tends to produce mathematicians that have no idea of biology and biologists that are afraid of mathematics. That doesn't make a good ground for collaboration."

ONE OF THE GOOD THINGS about being a guest professor is that it gives you an opportunity to contemplate and think about other things than you usually do, says John McNamara.

"It is interesting to be in another country with social norms you are not used to and in a different department with a different perspective. I have spent a year in Berlin too and one of my colleges there said: "If you only do what you came here to do, then your visit here will be a failure." Being in a different country and working together with other people gives new perspectives and opens your eyes for the unexpected. So when I come home to Britain again I hope I have changed my scientific interests, at least to some degree."

Forskningsetikens svåra dilemman

The Vice-Chancellor:

A government committee has been appointed to look into the possibility of making the university freer from the State. This would benefit universities and decrease bureaucracy. At present, it can take up to one year to employ a professor with a lot of unnecessary administration, according to Pam Fredman.

Top researchers are in Göteborg

Göteborg University has made an enormous effort to attract 40 young post-doctoral positions. The rationale behind this was to attract the best people possible but now that the posts have been filled it is apparent that the majority came from Göteborg. Page 3

Expensive carelessness

A dangerous chemical called xylene has been flushed down the drains by mistake at Sahlgrenska Academy. This will cost the university 100,000 Crowns. Page 4

Partille to buy Jonsered Manor

The municipality of Partille is to buy Jonsered Manor, which Göteborg university rents for conferences and interdisciplinary meetings. This will save approximately two million Crowns a year for the university. Page 5

Natural scientists keep their premises

After a lot of discussion the Faculty of Science has decided to keep both 'Botanhuset' and 'Zoologen'. A few premises will, however, have to be discontinued. Page 6

New strategy for education and research

Göteborg University is now ready with a strategy for education and research which will be sent to the government. Among other things, the university wants to remove the so-called 'lärarundantaget' which entails that it is the researcher and not the university which owns the research results. Page 7

Better organisation to support department heads

Though the position of Head of Department is constantly being investigated, there are those who are actually doing something about it. The Department of Education has created an organisation which gives support to the Head of Department. Pages 8-9

New Library

The Ibero-American Library, which contains 40,000 volumes, will be moving to new premises at Studietorget on Campus Linné. Page 11

Profile - meet Jimmy Stigh

Birdwatching has been one of Jimmy Stigh's favourite hobbies since childhood. He is also giving a course in the science of wine making in which students learn which is the best type of soil and the best climate suitable for wine making. Pages 12-14

Also in this issue:

Visit The Da Capo School of Handicraft. The researcher's role in topical debates. Guest columnist: Wilhelm Agrell thinks that the problem of cheating about research isn't only because of unethical researchers but also because society demands faster results. Claes Martinsson talks about a visit to the US where he met university lecturers who love their work.

EN RAD FALL AV ENTYDIGT FUSK och forskning med ifrågasatt pålitlighet har under de senaste åren rönt stor uppmärksamhet, både internationellt och i Sverige. Bakom dessa fall avtecknar sig ett stort och komplext problemområde som ytterst rör forskningens trovärdighet och därmed dess samhällsroll. Allmänhetens tilltro till forskningen och dess resultat är fortfarande överlag stor, något som återspeglas i den utsträckning som olika samhällsaktörer söker stöd och legitimitet i forskningsresultat. Att något anses som "vetenskapligt bevisat" är en utsaga som fortfarande har betydande auktoritativ kraft.

Den begynnande uppmärksamheten kring fusk och forskning med tvivelaktig pålitlighet har hittills främst påverkat de ledande forskningsinstitutionernas självförtroende. Forskningens samhällsroll, och därmed dess finansiering, är ytterst trovärdighetsbaserad. Relevans och nytta i resultaten väger lätt om de inte är pålitliga, om hänvisningen till forskningsresultat tappar sin auktoritativa kraft och devalveras till en tvivelaktig utsaga bland oräkneliga andra.

Det svenska forskningssystemet byggde länge på presumptionen att fusk inte förekom och att de traditionella vetenskapliga granskningsförfarandena var tillräckliga garantier för kvalitet och trovärdighet. Bristen på ett fungerande och enhetligt system för hantering av misstänkta fall har dock kommit att bli alltmer uppenbar, inte minst i samband med Gillberg-fallet i Göteborg och Lundgren-fallet i Uppsala. Samtidigt illustrerar dessa exempel hur komplex definitionen av oredlighet kan vara i den enskilda situationen, men också hur sammanvävd denna definition är med betraktarens utgångspunkt och förhållandet mellan olika skolbildningar; det några uppfattar som ohållbara forskningsmetoder kan andra uppfatta som banbrytande och innovativt – en motsättning som inte är okänd från vetenskapshistorien.

I SOMRAS LADE SÅ Vetenskapsrådet och Sveriges universitets- och högskoleförbund fram ett förslag till en ny modell för hantering av misstänkt vetenskaplig oredlighet, ett domstolsliknande prövningsförfarande med en nationell överklagandeinstans, ett system som ska ersätta oordning och godtyckte med effektivitet och rättssäkerhet – åtminstone i princip. Frågan är emellertid vilket problem det föreslagna systemet är avsett att möta. Utan ett fungerande och enhetligt system skulle det svenska forskningssystemets centrala institutioner riskera att dras med en allvarlig skandal kring avslöjat forskningsfusk, med oöverskådliga nationella och eventuellt internationella konsekvenser. Genom en trovärdig ordning för att hantera fuskmisstankar ska också forskningens trovärdighet kunna upprätthållas, vilket är ett huvudargument för den nya ordningen.

Bakom detta synsätt finns emellertid enligt min mening ett allvarligt om än välvilligt perspektivfel; forskningsfusk betraktas som entydigt, väldefinierat men framför allt som ett fenomen sprunget ur (anta- gen) bristande forskningsmoral på individnivå, påverkad av oklara regelverk och bristande utbildning. Forskaren betraktas här som i grunden god och ärlig, egenskaper som dock behöver stöttas upp av utbildning och bibehållas genom normsystem och sank-

tioner. Men är verkligen de huvudsakliga hoten mot forskningens framtida trovärdighet enskilda individers snedsteg inom ett rätlinjigt system?

Moral- och utbildningsperspektivet döljer redlighetens och oredlighetens epistemologiskt relativa karaktär, men framför allt de strukturella krafter som påverkar kunskapsproduktionen och de individer som är verksamma i den. Jakten efter stora forskningsanslag, meritering och medial exponering har på bred front fört in forskningen i ett manipulativt kraftfält, en etisk gråzon som det föreliggande förslaget inte alls berör. Det är förvånande i hur liten utsträckning denna långt mer omfattande problematik är varsebliven, studerad och diskuterad. Jag ser detta som en både svårare och på sikt mer angelägen uppgift än de förvaltningsrättsliga formerna för prövning av anmälningar om förfalskning, fabricering och plagiat.

Wilhelm Agrell

Professor i underrättelseanalys vid Lunds universitet. Han är verksam vid Forskningspolitiska institutet och har där redigerat den i höst utgivna boken *Forskningen gråzoner – tillrättaläggande, anpassning och marknadsföring i kunskapsproduktion* (Carlssons).

FOTO: KENNET RUONA

Att vara universitetslärare kan

Fundera ett ögonblick över de orden. När hörde ni dem senast?

JA, ETT ÄR I VART FALL SÄKERT – ni har inte hört dem från mig! Även om jag alltid gillat mitt arbete har det aldrig slagit mig att uttrycka mig på det sättet. "Kul, inspirerande, utvecklande" ... tja, längre än så har inte mina utsagor om mitt yrke sträckt sig. Snarare är det nog så att jag ibland använt beskrivningar som "arbetssamt och tjafsigt". Jag har kanske fel men jag inbillar mig att många kollegor, med en eller annan omskrivning, känner igen sig i detta.

Den här texten är ett försök att beskriva en starkare känsla kring yrket. Jag menar nämligen att det är ganska avgörande att universitetslärararbetet domineras av känslor som "kul, inspirerande, utvecklande" och kanske rent av ännu starkare. Det ska då genast sägas att det antagligen är ganska nävt att försöka beskriva känslor för kritiska akademiker. Bäst vore nog att göra någon elegant skönlitterär omskrivning, men då ökar förstås risken för att bli pretentiös.

VAD JAG SKA BERÄTTA är inget anmärkningsvärt. Det är bara historien om en student jag träffade. En student som jag inte vet namnet på, som studerar helt andra ämnen än mitt och som jag bara träffat i tjugo minuter. Den här studenten visade en samling dinosaurieben och fossil i en liten utställningslokal på ett universitet som jag fått möjligheten att besöka. I en mening var det en gan-

ska traditionell visning; vi fick veta vad vi såg och var man funnit det. Men det var något speciellt med denna guidning. Hon var så uppfylld av uppgiften att få berätta om sitt ämnesområde att det var omöjligt att inte påverkas. Det gick inte annat än att bli upprymd, glad, ja närmast småskrattande åt hennes påtagliga entusiasm. Hon strålade av intresse och gång på gång lät hon oss förstå att vi skulle få se något alldeles fantastiskt. Höjdpunkten i hela visningen var när hon, apropå en fråga om var de finaste fyndplatserna fanns, svarade "Montana" med ett upphetsat darr på rösten, som vore det föremålet för hennes innersta förälskelse. Hennes utstrålning avspeglades i en småbubblande förnöjsamhet i auditoriets ansikten. När hon en stund efter visningen tackade för sig, visade det sig att vi varit den första grupp hon någonsin guidat. Vår upplevelse var fulländad. Det var den slutliga, och alldeles överflödiga, bekräftelsen på att allt varit på riktigt.

MITT SYFTE MED besöket var att skaffa mig intryck av miljöer och arbetsmetoder för att eventuellt omsätta dem i mitt eget arbete. Just i stunden efter guidningen var jag dock närmast beredd att byta vetenskapssområde bara för att få jobba som lärare för studenter som hon.

Min reaktion får ses i ljuset av att jag innan guidningen gjort en hel serie positiva erfarenheter kring universitetsutbildning. Jag hade under ett par månader arbetat på ett litet amerikanskt univer-

sitet och fått se mycket som jag gillat. Egentligen är det ganska vardagligt förekommande företeelser på universitet och kanske inte i sig så märkligt. Vad som skapade den härliga känslan var snarast kvaliteten och kombinationen av saker jag sett. Tillsammans bildar de en fond av goda råvaror för denna anrättning. För att åstadkomma en bredare beskrivning ska jag redogöra för några av råvarorna och hur de kan kombineras. Det blir en sorts recept på ett sätt att åstadkomma den känsla jag talar om.

"Lektorns rosenröda underbarhetskänsla"

(450 port.)

- 1 tm *Intresse för individerna*
- 3 tm *Individuella studentkontakter*
- 8 ft *Allmänna studiefärdigheter*
- 1 ft *Professionell ambitionsnivå för studentarbeten*
- 4-6 ft *Delaktighet i verksamheten*

Krydda efter behag, förslagsvis med:
2-3 an *Gemensamma måltider*
0,5 an *Välkomnande av familjer*
1 tm *Handledning i yrkesanknutna studier*

Enheter: tm = tankemått, ft = föreställningsenhet, an = aning

– Börja med tanken att alla i utbildningsorganisationen uttrycker ett intres-

se för studenternas individuella utveckling. Tänk er att era kollegor, i snart sagt varje möte med studenterna, uppmanar dem att ta personlig kontakt. Bry er inte så mycket om att det i realiteten inte resulterar i mer än ett eller annat möte per dag, utan tänk på de positiva effekterna av att alla lärarna verkligen vill framstå som att de finns där för studenterna. Ta ett lagom mått av dessa tankar!

- TÄNK DÄREFTER ATT individuella kontakter också organiseras inom ramen för kurs- och studiearbetet. Fundera över vilka effekter som kan följa av att varje student, redan på första kursen, får individuella kontaktpersoner i lärarkollegiet, och dessutom kontinuerliga inplanerade samtal om sina prestationer med sina kurslärare, inte bara om det färdiga resultatet, utan egentligen främst om hur prestationerna växer fram och om hur olika insatser kan förbättras. Lägg därtill också idén om en allmän supportfunktion, med veckovis arrangerade möten kring studiearbetet. Ta med lite av den råvaran, det vill säga att lärare följer och stöttar studenternas arbete på nära håll.

- FORTSÄTT SEDAN MED att studenterna får ingående hjälp med att bygga allmänna färdigheter som ökar förmågan att prestera goda studieresultat generellt. Färdigheter som successivt ger dem verktyg att klara av sina uppgifter inom alla delar av utbildningen, och som dessutom förbereder dem för att klara av uppgifter i yrkeslivet. De exempel jag

vara alldeles underbart

sett är exempelvis träning i att uttrycka sig i tal och skrift för de olika sammanhang som utbildningen och yrket kräver. Jag har sett hur dessa förmågor byggts upp till en nivå som överraskar, med hänsyn till de trots allt begränsade insatserna. Ta ett rejält mått av detta. (Blandningen kan bli överdriven om ni tar för mycket, men risken är liten.)

- TÄNK HÄREFTER en dos kring ambitionsnivån för studenternas prestationer. Föreställ er att ambitionsnivån är så hög att ingenting lämnas förrän det nått en professionell nivå. Överväg betydelsen av att studenten härigenom faktiskt förstår hur många arbetsmoment som krävs för att arbetsprestationer ska bli just av sådan karaktär. Inte ens de första skrivuppgifterna godtas förrän de nått ett skick som duger i professionen. Inkludera gärna en tanke om hur detta påverkar studenternas bild av betydelsen av studieprestationerna.

- TILL DETTA LÄGGER NI sedan en förhållandevis rejäl dos av blandade former av delaktighet. Tänk er att i stort sett alla studenter är engagerade i någon del av verksamheten som bedrivs, till exempel som assistenter till forskare och lärare, i biblioteksfunktioner, inom datorsupport och i andra studenters kursarbete. Tänk vidare att studenterna tar del i utgivningen av tidskrifter, i aktiviteter i samhällsdialog, verksamhet i intresseorganisationer och i välgörenhetsarbete. Hårtill kommer deras engagemang i

arrangemanget av ett antal verksamhetsanknutna färdighetstävlingar och av olika slags föreläsningar, seminarier och möten, samt välkomnande och guidning av besökare och blivande studenter. Tänk på de positiva sidorna av att alla bidrar med insatser till verksamheten.

OM NI TÄNK ENLIGT RECEPTET har ni nu en fond av huvudkomponenter för denna anrättning. Till denna fond kan ni sedan lägga några valfria kryddor.

– En sådan rör tanken på hur ni brukar välkomna nya bekantskaper och

gäster. Om denna process översätts till när nya studenter anländer till utbildningen, ligger det nära till hands att ta till gemensamma måltider, eller hur? Måltider som i bästa fall kan vara ganska avslappnade, och inte nödvändigtvis så långa, men som ändå kan knyta band mellan dem som deltar, det vill säga mellan personal och studenter. Låt vara att ni kanske av olika skäl inte förknippar gäster och gemensamma måltider med något övervägande positivt, men det är nu bara fråga om en krydda. Ta ett mått av detta efter behag.

- DETSAMMA GÄLLER nästa krydda. Vad händer om välkomnandet av nya studenter även involverar deras familjer? Visst blir det en markering av att studenterna handlar om fler personer än studenterna själva, av att det är ett betydelsefullt projekt som studenten ger sig in i, som kommer att kräva engagemang, och att det från universitetets sida finns anledning att beakta vad detta innebär för individerna. Ta ett mått efter behag av även denna tanke.

- KOMBINERA SÅ slutligen med tanken att studenternas första kontakter med arbetslivet följs av lärarna som ger dem handledning i särskilt arrangerad praktik. Att lärarnas engagemang, och kanske rent av förtroende, för studenterna följer studenterna tills de efter halva utbildningen får sina första bekräftelser på de kunskaper och färdigheter som utbildningen ger dem. Jag har sett flera

exempel på kurser där studenter antingen tar hand om praktiska problem i särskilda kliniker på universitetet, eller där de deltar i arbetet på en arbetsplats och dokumenterar fenomenen samt får en referensram i form av föreläsningar och handledning på universitetet. Lägg efter behag även ett mått av denna tanke till anrättningen.

MED DET VAR DET FÄRDIGT. Låter det smakligt? Har ni bilden av hur studenter, lärare, forskare, bibliotekarier, administratörer och alla andra kan ha det i en miljö där alla dessa goda råvaror används? Ja, om det inte låter smakligt så beror det antagligen på min bristande förmåga att återge receptet. Jag har själv inte riktigt provat just detta ännu, men som gäst har jag funnit att anrättningen är delikat. Så delikat att det i de bästa stunderna känns "alldeles underbart att vara universitetslärare".

Claes Martinson

GU:S STINT-STIPENDIAT "EXCELLENCE IN TEACHING" 2007
JURIDISKA INSTITUTIONEN,
HANDELSHÖGSKOLAN, GU.
ARBETAR UNDER HÖSTERMINEN PÅ
RICHMOND UNIVERSITY, VIRGINIA,
MED PEDAGOGISK UTVECKLING

Delta i debatten!

Släpp kravet på kontroll, föreslår Rothstein

The image shows Bo Rothstein, a professor, pointing at a presentation slide. The slide is titled "Svenska statsvetarprofessorer 200" and contains a table with the following data:

	Internationellt framstående	Internationellt knappt synliga
Flitigt förekommande i media	8	10
Opåkallade i media	7	14

På Jonsereds herrgårds seminarium *Tala eller Tiga?* framförde Bo Rothstein synpunkten att forskare borde få ha samma frihet som andra att spekulera. Men var tydlig, löd hans rekommendation.

Fördomar, säger professor Bo Rothstein om påståendet att forskare nedvärderar dem som deltar i den offentliga debatten.

Det finns ingen ursäkt att dra sig ur offentlighetens ljus.

– Tvärtom är det roligt att delta i debatten och det ger fler fördelar än nackdelar. Dessutom ökar det forskningens legitimitet.

– TILL NACKDELARNA hör att en del kollegor saknar förmåga att skilja på sak och person, menade Bo Rothstein och tog sig själv som exempel:

– Istället för bemötande i sak har det ibland ställts krav på att jag ska "tystas", inte bli publicerad eller undersökas psykiatriskt.

Seminarieret *Tala eller tiga?* med Bo Rothstein och PO Yrsa Stenius arrangerades i samarbete mellan GU och Folkuniversitetet, med anledning av en uppmärksam debattartikel i DN i våras av Lars Calmfors. I artikeln hävdade Calmfors, som är professor i internationell rätt, att samhällsvetenskapliga forskare flyr den offentliga debatten eftersom politiker missbrukar forskningsresultaten för egna syften.

Så hur är det egentligen? Är forskarna rädda för att ge sig in i samhällsdebatten

för att de anser sig bli feltolkade eller felciterade? Och varför deltar forskare inte mer i debatten?

Bo Rothstein argumenterade emot Lars Calmfors påstående:

– EN FORSKARE har aldrig kontroll över sina resultat, vare sig inom medie- eller forskningsvärlden. Det är omöjligt för en forskare att förutse hur de egna resultaten kommer att tolkas av andra. Forskare tolkar hela tiden andra forskares resultat efter egna modeller och teorier. Därför är jag oförstående inför att man som forskare ska dra sig tillbaka från offentligheten av detta skäl.

Vad får då en forskare säga i debatten?

– Forskare kan inte vara begränsade till "säkerställda forskningsresultat". Till exempel när det gäller neurosedynets skadeverkningar var forskarna till en början inte helt säkra och gick därför inte ut och varnade.

– Däremot är det viktigt att tydliggöra hur säkra man är. Det är viktigt med reservationer. Men forskare måste ha samma frihet som andra att spekulera.

Enligt Bo Rothstein finns flera myter om forskare i medierna. En av dessa myter är att deltagande i den offentliga debatten nedvärderas.

– Det är mycket tveksamt. Snarare

medan jag själv sitter kvar.

Avslutningsvis uppehöll han sig en del kring de nackdelar som han trots allt anser finns med att som forskare delta i debatten. Det handlade bland annat om debattartiklar som får hårdvinklade ingresser och missvisande rubriker, att journalister inte ger forskaren erkännande genom att uppge honom eller henne som källa eller genom att framställa rena lögnar och förtal.

– Sedan DN på ledarplats felaktigt påstått att jag åstundat men inte fått en professur vid Uppsala universitet har jag slutat skriva debattartiklar i den tidningen.

ENLIGT YRSA STENIUS hade Bo Rothstein kunnat anmäla DN-notisen till PO, där den förmodligen blivit fälld.

– Påtala felen, tig inte och ge inte upp! Det är de råd jag vill ge dem som känner sig misshandlade i medierna. PO har möjlighet att tvinga tidningarna att rätta när de gjort fel. Själv tror jag mycket på denna självsanering inom mediebranschen. Ansvariga utgivare har allt intresse av att följa det självsanerande systemet annars har de lagstiftningen emot sig innan de hinner säga så mycket som hoppas.

Yrsa Stenius påpekade samtidigt att mycket har hänt på det här området under senare år.

– För 15–20 år sedan när jag var chefredaktör på Aftonbladet ansåg journalister i regel att de var ofelbara. Men sedan dess har ambitionen att öka sin trovärdighet ökat. Idag rättar man beredvilligt felaktigheter.

ATT DET DOCK kan bli fel ibland tycker hon inte är något skäl för forskarna att låta bli att delta i debatten.

– Som demokrat och journalist sedan 40 år tillbaka tror jag aldrig att tigande är att rekommendera. Jag brinner för samhällsdialogen och tror att det öppna samhället, där åsikter möts, är det som håller demokratin vid liv.

Men det föreligger en konstitutionell spänning mellan forskarsamhället och mediasamhället, menar Yrsa Stenius.

– Mediernas livsflukt är inte komplikationen utan enkelheten, förenklandet. Samtidigt som journalistiken inte riktigt förstår forskningens komplikationer, förstår inte heller forskarsamhället journalistikens villkor, form och uppläggning. Journalister förvränger inte med flit, snarare handlar det om att berättartekniken inte medger sanningar med modifikation.

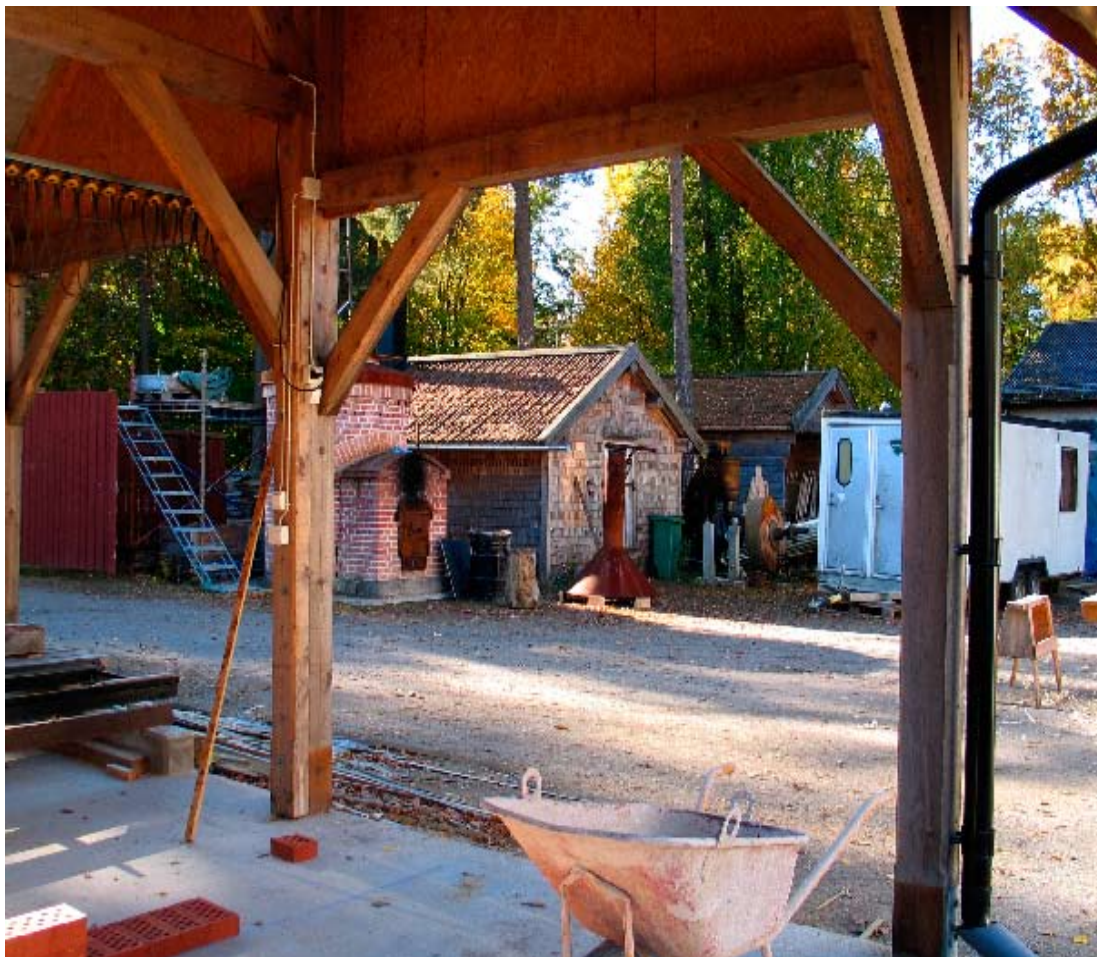
Yrsa Stenius, PO.

verkar det finnas ett positivt samband mellan att vara synlig i medierna och att vara en framstående forskare. Några exempel på det är nationalekonomerna Bertil Ohlin och Gunnar Myrdal som publicerade sig flitigt i medierna.

EN ANNAN MYT är att det är farligt att vara kritisk i debatten, att man riskerar att bli bestraffad. Inte heller detta höll Bo Rothstein med om:

– Farorna är sannolikt svårt överdrivna. Exempelvis har jag själv kritiserat både före rektorn och GU:s styrelseordförande. Men de är nu före detta

Lena Olsson

Snickeriverkstad vid hantverksskolan Da Capo i Mariestad. Där lär sig studenterna bland annat att tillverka så kallade navare, borrar som användes för 1000 år sedan.

Värnar hantverket som kultur

Några gamla träpluggar, flagnande puts eller en övergiven trädgård. Kan det säga oss något om vår historia? Ja, det menar forskningsledaren Peter Sjömar på hantverksskolan DaCapo i Mariestad. Föremålen går nämligen att läsa, ungefär som man läser en bok, men då gäller det förstås att kunna tyda språket.

NÄR PATRIK JAREFJÄLL, lärare och forskare vid DaCapo, plockar fram några träpöppor ur ett kuvert och placerar dem varsamt på träbjälken framför sig, kan man undra vad sådant gammalt skräp har med forskning om byggnadshistoria att göra. Men det är förstås inte vilka träbitar som helst, utan restprodukter från bygget av Norderöns kyrka på 1170-talet. Genom att noga undersöka spåren efter borren i de flisor och pluggar som blivit övertagna kan man ta reda på hur det verktyg sett ut som gett upphov till avfallet.

– Vi gör avgjutningar av spåren för att ta fram en modell av borren. Sedan prövar vi borren i verkligheten och om vi får ungefär samma resultat som medeltidens snickare vet vi att vi är på rätt väg.

Patrik Jarefjäll är snickare och smed, förutom lärare och forskare. Och det faktum att lärarna på DaCapo inte bara har teoretisk kunskap, utan också lång erfarenhet av att själva arbeta med hantverk, utgör själva förutsättningen för den unika forskning som bedrivs här. Istället för att bara läsa sig till hur man gjorde förr, rekonstruerar man de gamla föremålen, efter att ha gjort noggranna undersökningar av byggnader,

trädgårdar eller andra lämningar från äldre tider. Eftersom Sverige har ovanligt många gamla träbyggnader, framför allt medeltida kyrkor, är det ofta där man hittar hål, pluggar eller murar att undersöka.

– Den borrar jag rekonstruerat kallas navare och är känd sedan vikingatiden. Det som är så imponerande med borren är att dess verkningsgrad är så mycket högre än hos moderna verktyg. Med ett enda varv kan jag borra mig ner 8–9 mm i träet, något som moderna höghastighetsborrar inte klarar. Det finns en sådan skärpa i borrhålen att jag ännu inte lyckats få samma fina precision i mitt rekonstruerade verktyg, trots att jag verkligen försökt.

GAMLA TIDERS HANTVERKARE visste hur man bäst utnyttjade materialet för att bygga både starkt och vackert. Det är en kunskap som nästan helt gått förlorad under miljonprojektens 1960- och 1970-tal.

– Visst går det mycket fortare att bygga idag än för tusen år sedan, men ibland kan gamla metoder vara väl så effektiva, menar Patrik Jarefjäll. Jag menar inte att vi ska gå tillbaka till medeltiden, men att det är viktigt att återta kunskapen om hur man gjorde förr. Det fanns en kontinuitet i utövandet som gav en kvalitet i utförandet, och detta har tyvärr gått förlorat.

När man undersöker hur hantverkare arbetade för kanske tusen år sedan, kan man ibland stöta på oväntade lösningar. Jonny Eriksson, murare, lärare och fors-

Forskningsledare Peter Sjömar.

kare, blev exempelvis rejält förvånad när han tog putsprover på Gillsta kyrka från 1200-talet.

– Man tror kanske att det äldsta sättet att framställa bindemedel från kalk ska vara det enklaste. Men istället visade det sig att man här använt det svåraste sättet, där man bränner och släcker med precis så mycket vatten som behövs. Det är en metod som ger en mycket bättre styrka och vidhäftning än andra, enklare metoder. Den här kunskapen ska vi nu använda för att restaurera putsen på Läckö slott, och för att klara det kommer vi bland annat att bygga en större ugn för att kunna bränna mer.

STUDENTERNA OCH FORSKARNA på DaCapo ägnar sig inte bara åt byggnadshistoria utan också åt trädgårdskonst. Här kan man bland annat experimentera fram nya sorters häckar i Sveriges enda häcklaboratorium.

– Vi håller som bäst på att bygga upp en plantskola där vi bland annat undersöker olika förökningstekniker, förkla-

rar Tina Westerlund, trädgårdsmästare, lärare och forskare. Det handlar om att ge studenterna en ökad förståelse för hur de olika växterna har det i naturen. En del frön behöver ligga i blöt för att gro, andra ska sås väldigt grunt, en del kanske klarar våra kalla vintrar men inte den våta jorden och så vidare. Men studenterna får också designa egna planteringar och experimentera med olika växter för att se vad som passar ihop.

DACAPO BLEV EN DEL AV institutionen för kulturvård för cirka två år sedan.

– Idag drivs hantverksskolan av Naturvetenskapliga fakulteten vid GU, tillsammans med Mariestads kommun, förklarar forskningsansvarige Peter Sjömar. Det innebär bland annat att merparten av personalen är kommunanställd medan prefekten på institutionen för kulturvård är chef. Eftersom utbildningarna är unika får vi studenter från hela Norden. Till nästa år planerar vi dessutom en utbildning i landskapsvård.

De flesta studenter är mellan 25 och 45 år.

– Man ska ha minst ett års erfarenhet för att komma in men många har mycket mer än så, förklarar Tomas Karlsson, snickare, lärare och forskare. Att våra studenter är så olika innebär att vi måste anpassa undervisningen efter varje student. Det kan vara svårt men är också spännande, för den som söker sig hit är verkligen intresserad.

Text och foto: Eva Lundgren

**Skriv till GU Journalens
insändarsida
e-post: gu-journalen@gu.se**

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker. Dela med dig av dina åsikter. Men skriv kort och kärnfullt. Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du vara anonym eller skriva under pseudonym. GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är 30 januari 2008.

Det jäviga universitetet

DEN DEBATT SOM FÖRS i det svenska forskarsamhället rörande bristande etik och ohederlighet i forskningen pekar främst på universitetens ansvar och roll för att förhindra och upptäcka forskningsfusk. Under hösten 2007 har Utbildningsdepartementet, på uppdrag av Forskningsberedningen, därför begärt in synpunkter från svenska universitet på hur frågan om oredlighet i forskningen ska hanteras i framtiden. Det förs också en debatt i främst DN, där fusket diskuteras ur ett mer allmänt intresse. Det fall vi ska diskutera togs upp ur ett studentperspektiv i TV4 den 18 oktober i 19-sändningen. Det visar den dignitet frågan om forskningsfusk har kommit att få, inte bara i det svenska forskarsamhället.

Kan ett universitet granska sig själv? Utan tvekan har frågor om ohederlighet i forskningen att göra med forskares och kollegors integritet, trovärdighet och professionalism. I ett forskarsamhälle utgör detta grundpelarna för den vetenskapliga verksamheten avseende såväl utbildning som forskning. Detta reser frågan: Är det möjligt för ett enskilt universitet att på egen hand hantera frågan om ohederlighet i forskningen? Vi ska utifrån GU och Handelshögskolan (HGU) diskutera denna fråga mot bakgrund av det plagiatärende som under mer än två års tid hanterats av olika instanser vid GU. Vår slutsats är att ett enskilt universitet kan och ska inte hantera frågor som rör ohederlighet i forskningen.

Lärdomar av handläggningen

Vi anmälde i oktober 2005 en universitetslektor i företagsekonomi vid Handelshögskolan för misstänkt plagiat av en studentuppsats. De viktigaste teoretiska och empiriska bidragen från studenternas arbete hade presenterats av lektorn i eget namn som vetenskapligt papper (så kallat "competitive paper") vid den mest prestigefyllda, internationella konferensen i marknadsföring i Europa årligen.

GU:s rektor valde att som första åtgärd be fakultetsnämnden vid HGU om ett yttrande, vilket utarbetades av prodekanen, tillika chef och kollega till lektorn. Yttrandet (2005-11-09) avslutades med: "Handelshögskolan menar för sin del inte att det föreligger plagiat och medveten presentation av annan forskares resultat som sitt eget i det här aktuella fallet [...]". Det ansågs alltså att en handledare vid HGU kunde tillgodogöra sig sina studenters arbete som sitt eget.

I en ny skrivelse i november 2005 invände vi mot detta och hävdade att yttrandet var att betrakta som en partsinlaga och skulle lämnas utan beaktande. Vi bad också dåvarande rektor att utreda frågan om jäv. Vi har i en skrivelse till rektor Pam Fredman (2007-10-12) förnyat vår begäran och bett om ett svar. Vi har fortfarande inte fått något svar på denna fråga.

Rektor valde då som andra åtgärd att skicka ärendet vidare till universitetets råd för ärenden om misstänkt oredlighet i forskning. Där ingick ledamöter från GU (varav en representant för HGU), vilka inte kunde enas om att plagiat förelåg. Det ska dock påpekas att en av GU:s jurister ansåg att det var fråga om plagiat, vilket fick effekt.

Då beslutade rektor att som tredje åtgärd skicka ärendet vidare till Vetenskapsrådets expertgrupp för utlåtande. Som sakkunniga till expertgruppen kallades Helen Andersson, professor i företagsekonomi, och Gert Helgesson, filosofie doktor. I deras utlåtande i mars 2007 framkommer följande slutsats: "[N] har gjort sig skyldig till plagiat från en Master thesis författad av två studenter hon handlett i ett konferensbidrag hon presenterat i sitt eget namn. N N har därmed avvikit från god forskningssed" (op. cit. s. 6). Vidare konstaterar VR:s expertgrupp i sitt utlåtande i juni 2007 att "[...] [N] genom sitt agerande avvikit från god vetenskaplig sed" (op. cit. s. 5).

GU valde som fjärde åtgärd att behandla ärendet i personalansvarsnämnden den 23 augusti i år och förslag till beslut blev "[...] att tilldela N N disciplinpåföljd för tjänsteförseelse. Påföljden skall utgöras av en varning" (op. cit. s.4).

Personalansvarsnämnden sammanträdde på nytt den 31 augusti och den 3 september och i ett protokoll framgår av § 6 att "[d]å det finns hinder att meddela disciplinpåföljd för förseelse enligt 17 § LOA fattar personalansvarsnämnden inget beslut i sakfrågan" (op. cit. s. 2).

Lektorn har nu via sitt fackliga ombud under hösten 2007 framfört skadeståndsanspråk till GU på grund av den felaktiga handläggningen.

Slutsatser

Detta ärende visar med all önskvärd tydlighet att ett enskilt universitet inte kan hantera frågor om ohederlighet i forskningen på ett acceptabelt sätt. Den omfattande byråkratin leder bland annat till alltför långa handläggningstider. De personliga relationer som finns och de dubbla lojaliteter många har, är inte heller förenliga med de krav på hög integritet och trovärdighet som måste ställas på ett universitet när frågor av denna typ utreds och beslutas.

Vi vill här speciellt lyfta fram jävsfrågan, då det finns stora oklarheter när det gäller dess tillämpning. Det uppenbara jävslika förhållande som rådde gällande fakultetsnämndens yttrande är en viktig orsak till slutsatsen att plagiat inte ansågs föreligga. Detta stöd från HGU:s fakultetsnämnd till lektorn var i sin tur en viktig anledning till att processen förlängdes ytterligare.

Det oklara jävsförhållandet ledde också till oklara ansvarsförhållanden mellan GU/HGU, som organisation, och lektorn som anställd. Genom att godkänna fusk ändrade HGU:s fakultetsnämnd i praktiken forskningens spelregler. Därmed gjorde HGU den anställde en björntjänst, vilket GU nu borde ta

ansvar för. Istället har den anställde lektorn fått bära allt ansvar och därmed i slutänden kommit att bli den ende som straffas.

HGU:s stöd har också gjort oss som "whistleblowers" mer utsatta och har lett till en smutsig process med inslag av grova anklagelser och tillmälen. Det blir inte lättare att anmäla kollegor för misstänkt fusk om anmälaren sedan ska behöva utstå sådant.

Vidare har det framförts till oss från två helt oberoende källor inom GU att rektor valt att "lägga locket på" med hänvisning till en möjlig tolkning av 17 § LOA. Denna paragraf har tolkats som att om en arbetstagare inte inom två års tid från förseelsen skriftligt underrättats om vad som anförts mot denne kan disciplinpåföljd inte komma i fråga.

En sista fråga

Vi frågar därför rektor Pam Fredman: Hur är det möjligt att betrakta de skrivelser GU ställt till lektorn under två års tid och bett om svar på, som annat än skriftliga underrättelser?

För att bringa ytterligare klarhet i tolkningen av LOA § 17 har vi idag lämnat in en anmälan till Justitieombudsmannen (JO) om ärendets handläggning vid Göteborgs Universitet. Vi menar att GU och HGU nu måste ställas till svars och ta sitt ansvar. Vi hoppas denna kommande utredning kan bidra till att jäviga enskilda universitet inte behöver utreda sig själva i framtiden. Vi välkomnar därför en oberoende, central instans i Sverige, så att jäv och vänskaps-korruption för forskningens skull kan undvikas!

Kalmar den 3 december 2007

Hans Jansson
PROFESSOR

Bertil Hultén
UNIVERSITETSLEKTOR, HANDELSHÖGSKOLAN
BBS, HÖGSKOLAN I KALMAR.

Replik:

JAG ÄR ENIG MED Hans Jansson och Bertil Hultén om att handläggningen av ärendet tog för lång tid. Detta berodde på att många olika parter var inblandade, både externt och internt. Jag beklagar detta.

Jag beklagar också att personalansvarsnämnden inte kunde fatta beslut om disciplinpåföljd. Det hade varit bättre för alla parter. Om vi fått ett beslut hade

sannolikt processen också kommit till ett slut. Nu lever den uppenbarligen vidare.

Skälet till att vi inte fattade något beslut om påföljd var att läraren i fråga inte hade tillräcklig information om vilken påföljd hon riskerade att få. Den tvåårsperiod inom vilken denna information skulle ha lämnats hade vid nämndens möte redan överskridits. Detta aktualiserades av lärarens fackliga ombud vid sammanträdet, som ajournerades av den anledningen.

Jag diskuterade frågan med vår

arbetsrättsjurist, som varit med på mötet. Hon konstaterade, efter genomgång av den korrespondens som förekommit, att vi inte kunde leda i bevis att tillräcklig information lämnats till läraren. Vid det efterföljande mötet gick nämnden på den linjen. Något beslut om påföljd fattades inte.

Hans Jansson och Bertil Hultén skriver också att det framförts till dem att jag valt att lägga locket på för att slippa fatta beslut om påföljd. Detta är inte sant.

Jag välkomnar en eventuell JO-utred-

ning och instämmer i förhoppningen att en sådan kommer att underlätta handläggningen av liknande ärenden i framtiden.

Till sist vill jag klargöra att personalansvarsnämnden inte skulle ta ställning till om läraren hade gjort sig skyldig till plagiat. Det hade redan Vetenskapsrådets expertgrupp gjort. Nämnden skulle endast besluta om disciplinpåföljd.

Pam Fredman
REKTOR

Vi står vid ett språkligt vägskäl

ALLT OFTARE hör jag varianter av följande utsaga: "Kvaliteten i undervisningen blir lägre om vi undervisar på annat språk än modersmålet!" Det ligger nog ett visst mått av sanning i detta men jag anser att generaliseringen är farlig. För om vi drar konsekvenserna ur detta faktum leder det till följande strategiska slutsatser:

- GU bör begära födelseintyg vid tillsättning av tjänster. Kurser på engelska ska undervisas av engelskfödda, svenska kurser av svenskfödda.
- Erasmus-avtal ska enbart skrivas med svenska universitet. Rimligen blir studenterna sämre av att inte undervisas på sitt modersmål.
- Lärarna bör inte delta i internationella konferenser eller som gästlärare. Gud, så pinsamt det hade varit att så öppet informera om vår låga nivå.
- Vid anställning: Om någon kan fler språk än ett, släng ansökan. Vederbörande har följaktligen yttliga kunskaper i svenska språket.

Men tänk om detta smått rasistiska uttalande är felaktigt? Tänk om:

- kunskap inte är summan av den information som en lärare via ett språk uttalar och som mottagaren, studenten, tar till sig genom att förstå detta språk
- universitetsutbildning bör bedrivas på olika språk
- lärare från andra kulturer som undervisar på sitt andra eller tredje språk kanske ändå tillför dimensioner vi infödda svårligen kan erbjuda
- vi i förlängningen även gör den svenska språkdomänen en tjänst genom att öka de internationella inslagen i högskolan; fler personer kan ju ta del i vårt innehåll.

Nu står vi i ett vägskäl. Göteborgs universitet vill bli ett av de stora i Europa. Men samtidigt återfaller vi ofta i anspråk som mer tyder på ett lokalt universitet vars ambitioner ligger på spårvagnsavstånd. Om vi vill bli ett internationellt universitet, locka bra lärare och studenter globalt, ja, då måste vi nog börja med infrastrukturen redan idag. Vi är dåliga på att skriva, prata och kultivera oss i ett internationellt perspektiv. Jag syftar här inte bara på lärare, utan stödfunktionerna är nog så viktiga.

VI KAN FORTSÄTTA som vi gör nu. Om tio år kommer vi att känna igen oss, ingenting anmärkningsvärt kommer att ha hänt. Vi är ett gott näruniversitet som nybörjarstudenterna älskar. Hurra! Eller så börjar vi strategiskt på alla nivåer rusta oss för att bli ett internationellt forskningsuniversitet. Samtliga anställda bör då språkfortbildas. Språkkrav i samtliga anställningsärenden måste införas. Tvåspråkighet bör bli normen, engelska och svenska. Ytterligare språk bör vara meriterande. Översättare kan vara behjälpliga men bara i övergångsskedet. Det handlar om att vi ska kommunicera i den engelskspråkiga universitetsvärlden, inte att vi ska ikläda lokaluniversitetet en engelsk språkdräkt. Det blir bara pinsamt.

OM NÅGON UNDRAR så sitter jag i ett glas-hus och skriver detta. Jag är en av dessa medarbetare i behov av språkstöd – nu!

Ulf Dalnäs

UTBILDNINGSLLEDARE, KONSTNÄRLIGA
FAKULTETEN
MEDVERKANDE I ARBETSGRUPPEN
FÖR SPRÅKPOLICYN

**Ny engelsk broschyr
finns att beställa på
www.gu.se**

Högskolan är vårt område

- AKADEMISK FRIHET!
- PROFESSIONELL IDENTITET!
- SKYDD!
- INFLYTANDE!
- TRYGGHET!
- SPETSKOMPETENS!
- GEMENSKAP!
- RÄTTVISA!
- SOLIDARITET!
- LÖNEFÖRHANDLAR!

SULF
GÖTEBORG

Sveriges universitetslärarförbund
Göteborg, 031-786 10 77
www.sulf.fack.gu.se

Tips för en stämningsfull jul

Jenny Bergenmar, forskare på litteraturvetenskapliga institutionen, gillar att bläddra i jultidningar från förra seklets början. Det skapar den rätta stämningen.

En bra jul vill vi ha. Den ska kompensera för all tid vi tillbringar borta från hemmet och innehålla maximalt av värme, gemenskap och högtid. Egentligen är det väldigt få timmar det handlar om, men den tar stor plats både i vår budget och vårt medvetande. För att de få jultimmarna ska utnyttjas så väl som möjligt har vi samlat reflektioner och tips från några GU-anställda.

FÖR ATT HAMNA I RÄTT STÄMNING kan man göra som Jenny Bergenmar, forskare på litteraturvetenskapliga institutionen, och gå till läsesalen på UB och beställa fram de båda tidningarna *Julrosor* och från förra seklets början. I lugn och ro kan man bläddra bland de ålderstigna bladen och sjunka in i föreställningen om en riktigt gammaldags jul, utmålade av den tidens mest kända författare, konstnärer och illustratörer.

Rätt förutsättningar är tyvärr ingen garanti mot osämja. Tvärtom kan höga förväntningar lätt tippa över i besvikelse och konflikter. Helena Lindholm Schulz, professor på institutionen för globala studier, har ett råd mot detta, nämligen att inte förvänta sig att julen ska bli konfliktfri.

– Konflikter är nyttiga inslag i helg firande och familjehögtider. Acceptera de olika förväntningarna som finns.

Det mest konfliktalstrande hon vet är stress, därför ska vi dra ner tempot så att den inte blir bensin på konfliktbränder. Om allt faller tycker hon att vi kan trösta oss med julpjäsen *Mormor gråter* av Jonas Gardell. Gärna genom att läsa den högt.

– Sedan känns det som om julen är riktigt fin ändå. Åtminstone i jämförelse. Därefter kan ni knäppa en nöt, luta er tillbaka och ta del av Karl Bertils julafton. Det gör gott för julsinnet, säger Helena Lindholm Schulz.

Staffan Mossenmark, adjunkt på Musikhögskolan, tycker också att julfirandet kräver en viss koncentration, som man bäst uppnår genom att stänga av mobilen och låta bli att kolla mejlen. Därefter tycker han att man kan fylla upp ett glas och sjunka ner i en fåtölj för ett idogt läsande.

– Sitt uppe sent och vila i tystnaden som lägger sig som ett tjockt snötäcke över natten och lyssna på granen när den dricker sitt vatten.

Anders Köllerström, doktorand på Musikhögskolan, tycker att det bästa jultipset tveklöst är att ägna all tid och uppmärksamhet åt familjen.

– Vad vi väljer att göra tillsammans är underordnat, säger han.

MAGDALENA PETERSSON, forskare vid GRI, föreslår att man minskar köpstressen genom att handla på tider när det är folktomt i butikerna. Natten innan julafton finns det köpcentrum som har öppet till midnatt.

Att det kan kännas så viktigt med en julstjärna beror på att vi fäster känslor vid ting och att julen är uppbyggd kring konsumtion av mat, presenter och dekor.

– Julen finns i samspelet med de objekt vi omger oss med.

Eftersom julpyntet har ryckts med i den stora

heminredningstrenden går det mode även i det. Allmoge är ute, medan änglar och stjärnor är inne.

– Att det kommer nytt hela tiden snabbar upp julmodecykeln och skapar begär till nyheter. Sedan 1950-talet har marknadsföring handlat alltmer om att identifiera nischer, där specifika helger är en del. Vi köper särskilda saker som bara kan användas just då, säger Magdalena Petersson.

Karin M Ekström, docent på Centrum för konsumtionsvetenskap, menar att konsumtion är ett uttryck för vår identitet som symboliserar vem vi är eller vill vara. Det gäller även våra gåvor där vi får tänka hur vi vill uppfattas av den som får klapparna.

– Vill jag uppfattas som generös, snål, extravagant, miljövänlig, rolig, tråkig, välment eller nonchalant? Julklappar och presenter handlar om att markera och bygga relationer. Det är viktigt att signalen blir rätt och att inte glömma bort någon.

En del kan besväras av att balansen inte känns rätt. Gåvan kan upplevas som alldeles för dyr eller billig, eller helt önskad.

– Ömsesidigheten är viktig när det gäller gåvor. Öppnandet av julklappar handlar också om hur man ser ut när man öppnar julklappen.

Tidigare gav man mest gåvor inom familjen, men idag ger man även till andra och ibland till och med till sig själv.

– ATT GE TILL SIG SJÄLV kan vara ett uttryck för ökad individualisering.

Magnus Mörck, docent på CFK, har också återvinning som tema. Han föreslår att vi än en gång ger bort förra årets, i hans tycke, bästa julbok, *Nu gör vi jul igen*, från institutet för språk och folkminne.

Tomas Forser, professor vid litteraturvetenskapliga institutionen, anser att god poesi varar länge och håller för återbruk.

– Sofia Stenströms *Klockan Ciao* är alldeles färsk poesi som saknar bäst före-datum. Hon skriver om kropp i rummet, djur och människa, kniv och gaffel, "gräbiff" och mjölk. Det är mat för själen och dikter som stimulerar både ögon och öron. Det är bara att hänga med i hennes lyriska svängar. Hon är ung och redan mycket bra, säger Tomas Forser.